

Anton Haen de

**Antonii De Haen Consilarii Avlici, Ac Medicinae Practicae, In Alma Vniversitate Vindobonensi,
Professoris Primarii, Ratio Medendi In Nosocomio Practico**

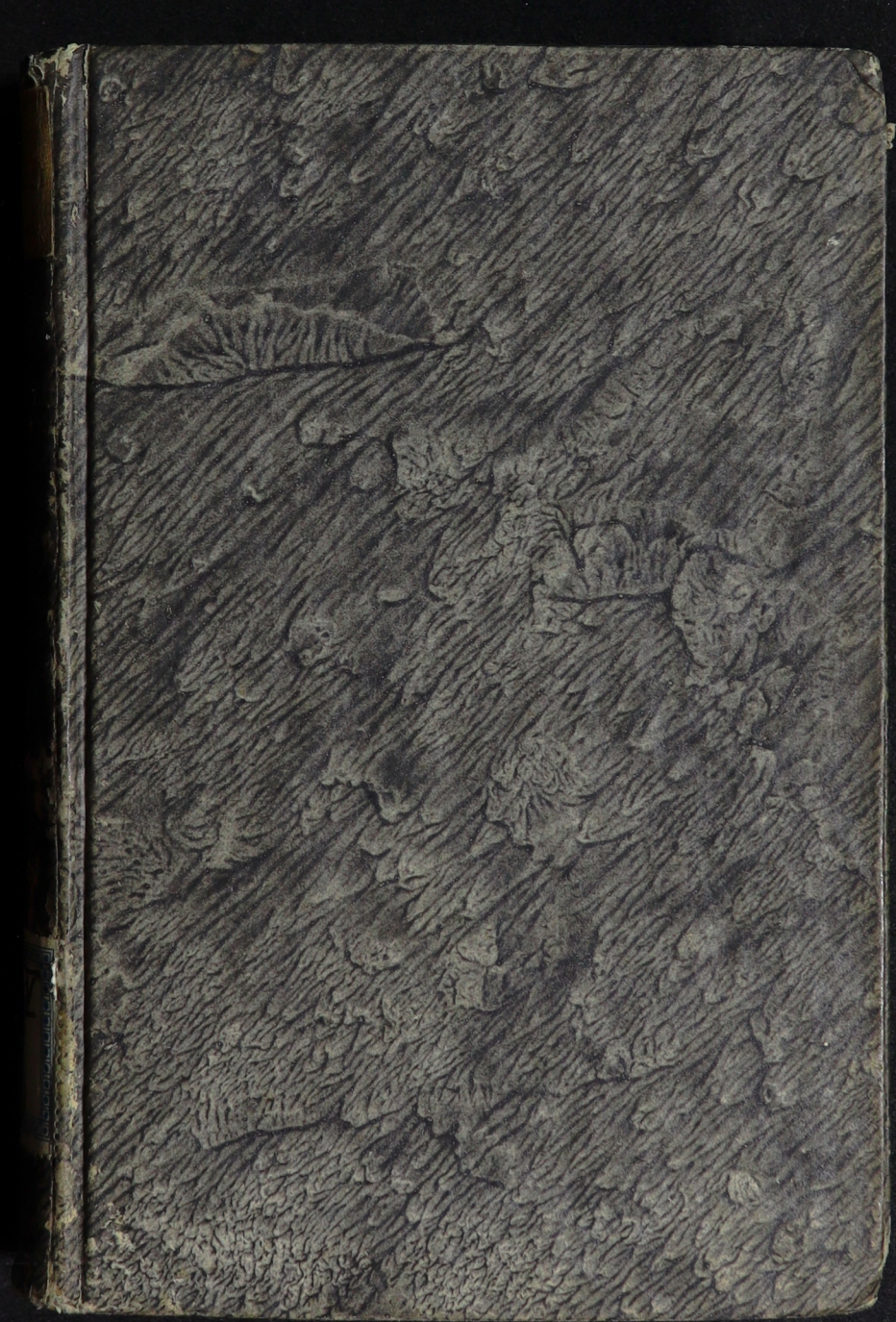
[Pars Prima]

Editio Altera, Vindobonae: Typis Joannis Thomæ Trattner, MDCCLIX

<https://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1776343824>

Band (Druck) Freier Zugang

H. St. V

115 ✓

(1-3)

= 42 10/16

Gouchholtz

De Haen's Heilungssatz war unser neu-
gigigste all umfassend. Er schien uns an-
sehender Kunstheilungskraft zu lassen.
Antiphlogistica Adreastina u. China
waren sein Heilsmittel. Man sah zu
seiner Verwunderung, benutzten nur die wenigen
Lebensregeln unseres Heilheilers
nicht. Hippocrates und Boerhaave waren
sein Orakel, deren Rats er nicht immer
nicht befolgte. Er war ein höchst eigensinniger
Gott, der überall, selbst in der Feind-
schaft stand. In der That ist er kein
Mensch mehr, sondern ein Heilungsgott.

W. Sachs.

ANTONII DE HAEN

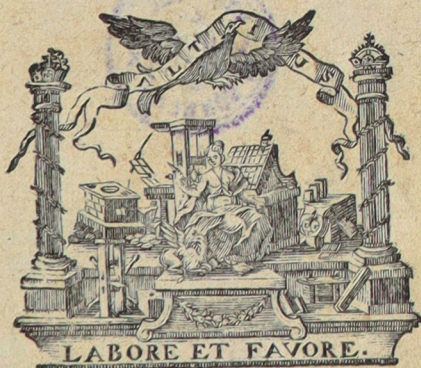
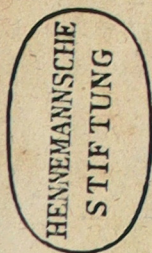
CONSILIARII AVLICI, AC MEDICINAE PRACTICAE;
IN ALMA VNIVERSITATE VINDOBONENSI,
PROFESSORIS PRIMARII,

RATIO MEDENDI

IN NOSOCOMIO PRACTICO,
QVOD IN GRATIAM, ET EMOLVMENTVM
MEDICINAE STUDIO SVRVM,
CONDIDIT

MARIA THERESIA,

AVGVSTISSIMA ROMANORVM
IMPERATRIX,
HVNGARIÆ, BOHEMIÆ, etc. REGINA.
EDITIO ALTERA

VINDOBONAE,

Typis Joannis Thomæ Trattner, Cæs. Reg. Apost. Maiest.
Aulæ Typographi & Bibliopolæ. MDCCLIX.

AVGVSTISSIMAE ROMANORVM
IMPERATRICI,
HVNGARIAE, BOHEMIAE, DALMATIA
CROATIAE, SCLAVONIAE, etc.
REGINAE,
ARCHIDVCI AVSTRIAE, etc. etc.
MARIAE THERESIAE
DOMINAE
SVAE CLEMENTISSIMAE,
ANTONIVS DE HAEN.

Tanto tempore Munificen-
tia, ac Benevolentia
TVA, immeritus fruor,
AVGVSTISSIMA IMPERA-
TRIX,

TRIX, neque unquam quæ me iis-
dem haud penitus indignum, gra-
tum saltem, testarentur, specimina
dedi. Eûidem specimen nullum me
reor allaturum unquam, quod me
TVÆ MAIESTATIS favore,
quo cumulo me beas, dignum pro-
bet; at vero tale duntaxat, quod
evinCAT, quantopere eo me dignum
efficere quavis mentis contentione ad-
nitar, quovis conamine studeam, vi-
ribus

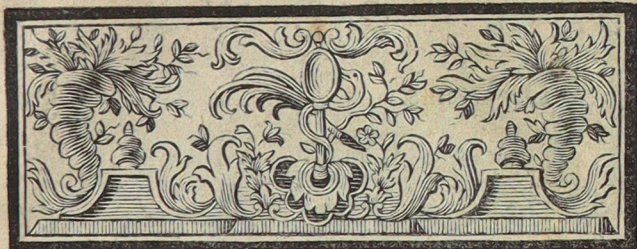
*ribus animi, corporisque, contenda-
dam totis. Quo id MAIESTATI
TVAE testatum facerem, conveni-
entius arbitrabar non dari, submissa
enarratione eorum, quæ, sub Baro-
nis van Swieten, MAIESTATIS
TVAE Archiatri, Medicinæ per
Austriam Præsidis, ac Stabilitoris,
auspicio, in hujus almæ, TIBI que
adeo caræ, Universitatis Vindobo-
nensis, emolumentum; inque gregis*

egeni , quem dilecta TVA Vienna
alit, calamitates, ac misérias lenien-
das , moliar, intendam, diu medi-
ter, noctuque. Argumento saltem
erunt , inter fidelissimos TVOS sub-
jectos, qui sese, qui omnia sua, qui
diurnos suos nocturnosque labores,
& curas, donec spiritus regit artus,
AVGVSTISSIMAE MAIESTA-
TI TVAE, Muneribusque, quibus
eosdem condecorare benevolentissime
digna-

dignata es, consecrent, devoveant-
que totos, aliquem me locum mereri.
Quod immerito mihi confidere digna-
bare grave munus, superat quidem
vires, sed non vincit conamina; cor-
pus fatigat, non voluntatem, non eni-
tentem animam; agendorum crebri-
tate obruit frequenter, mentis auda-
ces haud frangit nifus. Vere luctor
& emergo. Lætusque jam contueor
eruditam juniorum Medentium tur-
bam, quam conjuncti Professorum
TVO-

TVORVM labores formaverint ; ut
MAIESTATIS TVAE Regnis ,
cunctæque TVAE vastissimæ Ditio
ni, ut TVIS formidandis Exerciti-
bus, ut denique Civibustuis Viennen-
sibus manus vere medicas adhibeant.
Quod porro residuum vitæ est, id,
Auxiliante DEO , imposito mihi a
TVA MAIESTATE muneri excol-
endo , perficiundo , ornando , do ,
dedico , confecro.

Idibus Octobris 1756.

ELENCHVS CAPITVM.

CAP. I.

De Diæta ægrorum.

Pag.

I.

CAP. II.

De Medicamentis in morbis acutis.

10.

CAP. III.

De aëre, decubitu, fessione, aliisque, circa ægros moderandis.

26.

CAP. IV.

De diebus criticis, & crisi-
bus variis

38.

X 5

CAP.

CAP. V.

	Pag.
De Urinis.	53.

CAP. VI.

De sanguine humano.	57.
---------------------	-----

CAP. VII.

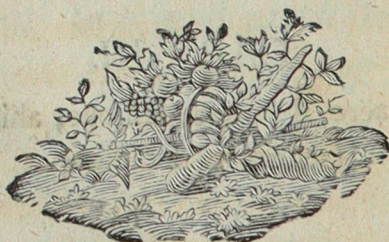
Quædam Anatomica.	84.
-------------------	-----

CAP. VIII.

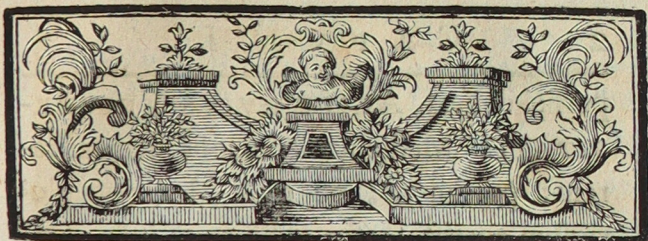
De vi electrica.	104.
------------------	------

CAP. IX.

De variis.	111.
------------	------

RA.

RATIO MEDENDI
IN NOSOCOMIO PRACTICO
VINDOBONENSI

CAPVT I.

De Diætâ.

er biennii, & quod excur-
rit, decursum, multi,
iique speciei fere cujus-
cumque, morbi acuti,
curæ meæ subiecti fuere.

Quorum nonnullos ex urbe, suburbiisque
suscepi, plurimos ex variis Nosocomiis se-
legi mihi: partim, & potissimum quidem,
ut qui felix eorum cura tum suscipi, tum

A

per-

perfici debeat, ALMÆ HVIVS VNIVERSITATIS Medicinæ Studiosis demonstrarem: partim ut, ne quis Medicum gloriosum ageret, casus exhiberem ipsis, qui quavis Medicamentorum virtute, omni Medicorum industria, quacumque demum ope humana, superiores essent: partim denique ut quorundam incurabilium morborum causas, mortalium quemque latentes, post ægrotantium obitum, demum intelligerem, exponeremque, quo nimirum vel arctiores Artis limites extenderem; vel æque ἀγνώσεις post obitum, quam ante illum, demonstrarem: quo discerent μὴ ὑπερφρονεῖν, παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν, εἰς τὸ σωφρονεῖν.

Igitur post summas laudes DEO T.O. M. fusas, quod, pro sua ineffabili clementia, nostra conamina dirigere, obsecundare, perficere, dignatus fuerit, id præfabor modo, quod quamvis ab immortalī Boerhaavio Medicinam edoctus, nullique systemati manci-

mancipatus, praxin in *Hollandia*, simplicitatem Hippocraticam sequendo, exercuissem; adeoque eandem breviter, practice nimirum potius, quam theoretice, docere potuissem; animus tamen ILLUSTRISSIMI PRÆSIDIS NOSTRÆ FACULTATIS, BARONIS VAN SWIETEN, meusque fuit, ut Doctrinam Hippocraticam & theoretice Tyrones publice docerem, & ad Lectos ægrorum practice iisdem demonstrarem.

Hanc viam ingressō, primo constitit *Diæta Hippocratica* nihil dari præstantius. Observavimus in ægris nostris, quo acutior, ideoque brevior, morbus esset, eo parciore alimenta exhibenda esse; si contra, pleniora.

Materies passim fuit Decoctum, Puls, Cremor, Hordei, aut Avenæ, cum Melle; & Jus carniū. Equidem jura carniū in *Hollandia*, fateor, rarius ægris concessi, quod in putrefactionem quodam-

modo inclinent; verumtamen ex ipsa doctrina Hippocratica, debui ea Austriacis concedere ægris.

Quippe universæ *Austriacæ*, peneque omni *Germanæ* Genti id moris est, ut aut prandeant nunquam, aut cœnent, quin a jure carnum inchoaverint. Hisce ita assueverunt, ut quibus diebus *S. Catholica Ecclesia* carnibus abstinendum jusserit, jure piscium utantur: quæ quidem consuetudo plane ignorata *Batavis*. Lex igitur *Hippocratis* jubet *Apb.* 1—17. „ Concedendum aliquid & consuetudini, & temperati, & regioni, & ætati. 2—38. „ Paulo deterior & potus, & cibus jucundior autem, eligendus potius, quam meliores quidem, sed ingratiore. „ 2—50. A multo tempore consueta, „ etiamsi fuerint deteriora, infuetis minus turbare solent.

Hanc porro in putridum inclinationem emandaturus, grata acida iisdem addenda esse

esse docui. Succum citrei, Aurantium acidorum, Granatorum Ditiorebus ; tenuioris vero fortis hominibus, Cremorem tartari, aut juri incoctam Acetosam. Juvat & sua aciescens natura panis, albus, bene coctus, ac fermentatus, quem, dum longior futura videtur ægritudo fore, aut dum ejus apicem æger jam est transgressus, juribus incoquimus. Pultes avenaceæ intermediis temporibus conceduntur iis, qui nec ægrotant valde, nec prædictis appetitum sedare valent : quales, moderamine Diætæ nostro, plurimos reperire est. Criticis evacuationibus prægressis, blande folent, si opus est, purgari, posteaque teneioribus carnibus pedetentim assuescere, ut & vini aqua diluti usui. In acutis ἀκμὴν necdum adeptis unc. VI. VIII. X. ter, quater, quinquies, Nucthemeri spatio, juris boni, non meraci, dantur : plus minus scilicet prout aut assueti ægri fuerint copiosiori alimento, aut appetitus ferat, aut demum

ἐν φόρῳ φέρει. Plures 1^æ sectionis Aphorismi hanc nobis agendi normam præscribunt.

Alterum ægrorum nostrorum nutrimentum eorundemque simul potum, supra inueneram esse Aquam Hordei, vel Avenæ, cum Melle. Quod decoctum aut meracius, aut tenuius, major minorve nutriendi necessitas moderatur. Si neque spissum, neque tenue, esse oporteat, coquuntur unc. viii. Hordei crudi aut Avenæ cum aqua pura, donec crepet, ut supersint Mensuræ quatuor. Mensura capit quatuor Libras medicas. Mensuræ cuique unc. i. ii. mellis adduntur. Aegris vehementer exæstuantibus, cum sicca nullave alvo, singulis mensuris dr. i. ii. Cremoris tartari, vel totidem Nitri, adduntur.

Decocti hujus usus adhibetur assiduus, ut quantum possint ægri, potent; recusantesque, blande admonentur necessitatis bibendi. Qua equidem in parte nostros
in

pauperes plerisque divitibus dociliores experimur. Rarius unica mensura, sæpius binæ, non raro tres, & plus adhuc, per diem assumuntur, idque aut calide, aut tepide saltem.

Forfitan hæc quantitas exuberantior, adeoque onerosior, quibusdam videbitur. Sed his regero, sumto a juvantibus ac nocentibus iudicio, ægros nostros inde minime gravari, quin potius multis hinc gaudere emolumentis.

1. Quicumque ægri ad nos afferuntur fastidiosi, nauseosi, vomituri, vomentes, copioso ejusmodi demulcente ac saponaceo potu, id acre diluunt, solvuntque, quod Ventriculum turbet. Unde rariores apud nos illi casus, quod dicta symptomata ultra biduum perennent.

2. Sitis, ægrorum illa misera crux, mox ita levatur, emendaturque, ut multæ de eadem querelæ non exaudiantur.

3. Ipsum acre quod vel a principio morbi, vel eodem currente, humoribus innascitur, continuo hoc potu diluitur, inviscaturque ita, ut neque febrim, doloresque augere; neque subtilissimis vasis, flaminibusque nervosis, ulla queat ratione nocere. Ex principiis Hippocraticis, & Boerhaavianis edocemur infortunia in morbis curandis, qui a Veneno, a Peste, a Malignitate sic dicta, oriantur, ex eo potissimum oriri, quod ægri haud satis potent. Curarum fortunatarum nostrarum numerus satis abundeque hanc methodum probavit.

4. Potu hoc & salutifero, & assiduo, efficitur id, ut ab ipso morborum principio secretiones quæcumque longe minus, quam alias solent, langueant. Vix viderunt Studiosi nostri Cutis diu aridæ, Lingvæve exustæ, exempla. Perspiratio quippe impedita brevi redire incipit; urinaque, aut alvus rarius intercipitur; &
respi-

respiratio, præ ficcitate solidi, fluidique densitate, laboriosa & anxia, cito mollior faciliorque redditur. Laxatisque hac lege quibuscumque excretoriis Organis, Natura viam qua vel iuvantem, vel criticam, materiam eliminet, passim patulam reperit.

5. Continua novi ejusdem liquidi admistione præpedimus corruptionem humorum: ita ut in Nosocomio nostro fere ignoremus Petechias, ac Miliaria; quæ alioqui Morbos acutos in his Regionibus tam frequenter subsequuntur, a corrupto, eoque dissoluto, sanguine. Id, inquam, novus Chylus, sua natura acescens, & affiduo sanguini admistus, averruncat, præpedit.

6. Eadem opera fordibus primarum viarum tam cito emendatis, appetitus ipsis in morbis renasci ut plurimum solet.

7. Præcavetur egregie molestus in morbis sive vomitus, sive alvi fluor: acri,

A 5

quod

quod hosce generaret, correcto, abluto, expulso. Si qua tunc Diarrhœa aliquando observatur, ea a natura, per systema Mesentericum se expurgante, nascitur; utilissima quidem, si Critica; bona, si, crudo existente morbo, cum bonis signis, contingit: levat enim hæc, sibi que dimittenda est, exemplis id demonstrante Hippocrate, maxime in Historia *Virginis Larissæ*: quod idem & de aliis quibuscumque Excretionibus, morbo necdum cocto, verum.

CAPVT II.

De medicamentis in morbis acutis,

Horum curam *Emetico* inchoare consuetudinis est. Quippe adsunt sæpe in eorum principio cibi fastidia, vertigines, os amarum, sordidumve, vomitus. Qua agendi in *Methodo Medici* credunt & autoritate sese, & experientia, suffultos esse.

esse. Autoritate quidem magni *Hippocratis* Aph. 1—22. 2—29. 4—17. Experientia vero immensi temporis, quo suos acutos vix unquam citra emeticum curaverint. Maximum porro argumentum deducunt ex observatione, ut vocant, *Climatis*; quod tale perhibetur, ut emeticorum in acutis necessitatem ponat inevitabilem.

Qui Emeticis non utuntur, aut raro, in morbis acutis, iidem quoque & Autoritate magna, & evidenti Experientia, munitos autumant sese. Eorundem quippe textuum *Hippocratis* auctoritatem celebrant pro ipsorum methodo, quam ii, qui contrariæ sententiæ sunt, pro sua: putantque eosdem textus, sedato, nec præoccupato animo, examinatos, Emetici dandi necessitatem adeo rarissimam ponere, ut, quæ ad frequentem ejus usum argumenta afferuntur, penitus corruant. Quamobrem magnus *Boerhaavius* Emeticorum in Acutis

tis usum rarius adhibuit, nisi in casu *Hippocrati* laudato. Hæc de autoritate. Si vero de *Experientia* agitur, dicam etiam, ante *Boerbaavium*, Germanorum morem, etiam in *Belgio fæderato*, apud multos obtinuisse, hodiedumque obtinere: *Boerbaavium* tamen, quique eum secuti sint, Medicos, curam acutorum sine Emeticis fortunatiores edidisse.

Imo ipsa quoque ratio Autoritati, & *Experientiæ*, adstipulatur. Sunt enim eo tempore omnia in corpore tam violento in motu, ut qui eosdem tum mature, tum sufficienter, compescat, modereturve, vix noverit Medicus. Igitur moti ferventisque sanguinis copiam demit, externe & interne omnia diluere annititur, refrigerare, sedare, moderarique. Porro Emeticum, aut Purgans, aut Sudatorium, quod equidem vel fanissimum moveat, turbetque, eo magis homines, acuta febre petitos, movebit, turbabit, calefaciet.

Quare

Quare minime mirandum, summum nostræ Artis Dictatorem Emetica intra tam arctos conclusisse limites; quum iis utendi necessitas existeret oppido rara, ususque eorum cæteroquin formidolosus esset.

Hæc ratio quod *Hagæ Batavorum* hoc in casu vix unquam Emeticum præscripserim; & tamen profiteor de felici ibidem praxi, & de summa *Haganorum* existimatione, maximoque erga me amore, infinitas DEO optimo gratias me agendas habere.

Cum tamen prudentia juberet me, *Vindobonam* adpellentem, decantatas adeo *Climatis octavi* varietates sedulo, religioseque, observare, ne *Batavo* more medicinam *Germanis* faciens, obessem iisdem; attentum in omnia animum a principio attuli. Quo equidem tempore cadaver puellæ septennis nactus, cui principio morbi Emeticum datum, quamque sæva Pleuritis septimo morbi die sustulisset, horrens profecto vidi, horrentes videre mecum ILLVSTRISSI-

MVS

MVS PRÆSES NOSTER, BARO VAN SWIETEN, ac Perilluſtris & Venerabilis eo tempore Medicæ Facultatis DECANUS ab HENTSCHEL, quam miſerrime in illa thorax, totuſque pulmo, affecti eſſent. Ut Emetica in inflammatoriis Pectoris morbis etiam in hac Regione, jam tunc ſuſpecta habere inceperim.

Quantum ad Febres acutas, continuas, putridas; cernebam expoſita Cap. I. methodo, a prima jam die nauſeas, vomituſque, fieri mitiores, imo eodemque, alterove die, penitus filere. Quibus crebrius obſervatis, clamores de climatis varietate vaniſſimos ſalutavi. Factumque hinc ut intra $2\frac{1}{2}$ fere annos me, emetico in hoc caſu utentem, ne ſemel quidem adhuc conſpexerint Studioſi.

Si igitur octavum hoc clima, dato in caſu, Emetici inevitabilem neceſſitatem poſceret, quid, quaſo, cauſæ, quod citra hoc inevitabile auxilium, noſtrorum in
Noſoco-

Nosocomio ægrorum tam felix, tamque expedita passim, observetur in sanitatem Restitutio? Atque de his fatis.

Medicamenta in hisce morbis petuntur ex Acidis, Saponaceis, Aperientibus. Infusa Radicum Fœniculi, Florum Althææ, ac Rhoeados, Chærefolii, Hederæ terrestres &c. Decocta Radicum Althææ, Graminis, Bardanæ, Scorzonæræ; Fol. Malvæ, Althææ, Parietariæ, Acetosæ, Acetofellæ, Portulacæ, &c. quibus seu Infusis, seu Decoctis, adduntur Mel, Oxymel, Oxymel squilliticum, Rob Ribesiorum, Mororum, Ceraforum, Prunorum Pomorumque acido-dulcium, Sambuci; Syrupus e succo Citrei, Acetosæ, Acetofellæ, Endiviæ, Berberum, Ceraforum, Fragorum &c. Additis pro rerum necessitate salibus neutris; nitro, sale prunellæ, Polychresto, Stibio diaph. non abluto, &c. Cardiaca nostra sunt Decocta panis albi, cum Cerasis, aut Fragis

gis, aut Rubo idæo, aut Cerasis acidis, aut Ribefiis. Hæc & similia diluunt humorum massam, spissa attenuant, sitim exstinguunt, leniunt acre, stricta laxant, dolores moderantur, incipientem putredinem corrigunt, averruncantque futuram, vires denique refocillant, sustentant.

Didicere Apollineæ artis alumni hac via se longe tutius progredi, quam si magniloquas, ac vaniloquas, *Dispensatorii Vienneſis* formulas, & promissa, imitarentur. Cujus *Dispensatorii* vanitates, si ingenue fari detur, ostendere omnes qui vellet, næ totum fere illud exscribere ipsum oporteret. Quid ad Pleuritidem *pulvere pleuritico* inanius? Quid ad Malignitates in morbis aut præcavendas, aut emendandas, *Pulvis de Gutteta Riverii*? *Pulvis Marchionis*? *Bezoardicus*? *Pulvis Pannonicus ruber*? *Pulvis pretiosus albus*? & id genus alia? Illuminatius vivimus ævum, quam ut his nugis fidem adhibeamus. Sed, inquiunt, horum

rum usum nostra nobis experientia probavit. Et nos experientia didicimus hæc crepundia vituperare. Inspicite Rerum in Nosocomio successum! Ne unquam tamen talia nostras ædes ingressa sunt.

His quippe præter inania multa accedunt Lapides multi pretiosi, Aurum, Margaritæ orientales, &c. quibus quid damnosius? Implentur corpora rebus a Natura non domandis, quæ visua Mechanica agant, & irritando, Vomitus, convulsionesque, producant, aut non palpan-di pulveris forma cum succo gastrico & enterico in molestas, imo lethales, abeant concretiones.

At vero, inquiunt, additis acidis hæc corpora solvuntur, mutanturque cum illis in salem neutrum, qui oppilata referat, morbosa vehat secum, & de corpore eliminat.

Bona verba! ficcine cum hominum simplicitate ludere animus? Examine accu-

B

rato

rato instituto, Lapidum, Offiumque, & Cornuum animalium, & dictorum in Arte Terreorum, reperiuntur nonnulla cum Acidis effervesce, inque salem, sive corpus tertium, cum iisdem mutari; alia cum iis effervesce, nec tamen acidum mutare; alia, quæ cum acidis effervescentia, parumper modo id immutent; alia neque cum illis effervesce, nec eadem mutare; alia denique cum nonnullis acidis effervesce, eadem immutantia, cætera vero acida nihil immutare. Ut inaugurali Themate in Academia *Leydensi* evicit Clariss. *Paulus s' Graaumen*, qui Clarissimi *De Gorter*, in *Russiam* profecti, Cathedram, in Academia *Harderovicensa*, tanta cum laude conscendit, exornat.

Quæ igitur neque immutant acidum, neque ab acido mutantur, indomita manent quantumvis redacta in pollinem. Ut *CrySTALLUS montana*, *Hyacinthus*, *Smaragdus*; *Terræ Sigillatæ* omnes, excepta *vulgari & ruberrima*; non uita sive *Ossa*,
five

five Dentes animalium ; & fere etiam C. C. tam uſum, quam philoſophice præparatum. Ex Lapidibus ſeptem pretioſis ne unus quidem citrei acidum tollit ; quatuor acidum abſorbent aceti ; tria nullum acidum vegetabile, aut foſſile, deſtruunt, nempe Hyacinthus, Sardius, Smaragdus. Quantum ergo in rebus inane! dum plura horum ne eas quidem poſſideant vires, quibſcum acido in tertium corpus commutarentur. Optimus *Felix Platerus* 150. ab hinc annis de vanitate Gemmarum, Lapidum prætioſorum, & Auri, in curandis morbis, egit, Cent. Quæſt. poſth. N° 91.

Sed nunquid eorum ſaltem talia, quæ cum acido in tertium mutantur, explicatos ob effectus, non laudanda?

Immo vero eam ipſam ob cauſam vituperanda. Vim tertii hujus corporis aperientem agnoſco, vires ejusdem in quadam Intertriginis ſpecie expertus ; ut & in Stranguria, Dyſuriaque, quæ potius

apto ad id potu, quam a notabili Renum, Vesicæve, vitio originem ducerent: sunt omni nota & proprietate sat valide aperientia, humoresque moventia, remedia.

Quæ cum ita sint, eo ipso nomine nocent 1° in Acutorum principio. Πέποινα

φαρμακεύειν, καὶ κινεῖν, μὴ ὥμα. Aph.

1—22. Nocere 2do possunt circa Cri-

fin, materiem nimis urgendo ad Urinæ vias:

nam "Α δὲ ἄγειν, ὅκτι ἂν μάλιστα ῥέπη, ταύ-

τη ἄγειν, διὰ τῶν συμφερόντων χωρίων.

Aph. 1—21. Neque regerat quis nitro

nos usos ejusdem vitii reos agi; cum hoc

blando agere modo, violentiore illud,

compertum sit.

Verum quo Hippocraticæ Methodi præ-

stantiam præ illa demonstrarem, hoc unico

utar argumento. Si ad curandos acutos

morbos sit absoluta horum remediorum

necessitas, cur omnes nostri in Nosocomio

non moriuntur? Negranullum quidem ho-

rum omnium præscripsi unquam; & tamen

cente-

centeni testes fatebuntur vix paucos ab acutis morbis toto biennio aut interiisse, aut postmodum languisse.

Fit hac nostra Methodo Medicina longe tolerabilior Egenis, totique infimæ fortis genti, quos Medicus cum fastuosa sua culina, præ ipso morbo, gravis premit. Studioli nostros ægros paucioribus, ut vocant *Grossis*, quam aliter *Florenis*, Curatos salutarunt.

Purgantia æque parum, quam Emetica, præscribimus, memores haud modo laudatorum *Hippocratis* Aphorismorum, verum etiam eorum, quæ idem circa hæc differit in fragmento Heurniano. N°. 19.

Ὅκοῖσι μὲν ἐν ὑπὸ πυρετῶν ἰχυρῶν λαμβάνονται, ἐχρὴ τέτοισι φάρμακα δίδιναι κατὰ τήρια ἐς ἂν μεθῇ ὁ πυρετός. N°. 20. Εἰ δὲ μὴ μὴ ἐν τὸς τεσσάρων καὶ δέκα ἡμερῶν.

Verum cum ibidem N. 27. dicat Ἀλλὰ ἢν τινα δέη, ὑποκλύζειν χρὴ, ὅποσάν τις ἂν βέλει ἀκινδυνότερον γάρ, enemata quotidie, si alvus non responderet, adhibita

B 3

sunt.

sunt. Immo licet clausa non esset alvus, si modo in principio siccitas major observaretur, Enemata emollientia, diluentia, bis, ter, de die injecta, id effecerunt, ut alvus nunc minus, quam antea, moveretur. Acre enim expellunt, quod irritando alvum copiosorem produceret. Eorundem igitur ope, si quid acre in intestinis crassis fluctet, hoc expellitur, aut dilutum saltem infirmatur: fotu illo blando venter emollitur, concreta in tenuibus intestinis calido eorum accubitu solvuntur, reddunturque, quæ profluant, apta. Obstructa Hepatis, Ventriculi, Renum, Ureterum, Uteri, resolvuntur blando, eoque humanum parumper superante, calore. Per bibula etiam, quibus & crassa Intestina gaudent, oscula, abortus humor diluit humores, corpora nutrit.

Medicamentorum ratio apud ægros nostros ejusmodi est, ut copia ipsis sufficiens detur. Multi bonis medicamentis datis non curan-

curantur; curandi iisdem, si sufficientem eorundem copiam aut fumere vellent, aut fumendam acciperent. Sane ut corpora nimio alimento prave nutriuntur, tenuiore collabascunt; ita medicamenta redundantia Naturam turbant, non curant; pauciora inepta sunt, quæ morbum, ejusque causam, debellent. Hæc alio atque alio modo in variis se ægris habent, eaque, nisi intento in rem animo, non addiscuntur. Fuere quibus in Pleuritide ac Peripneumonia sequens Mistura per diem sufficeret: ℞. Oxy mell. squill. unc. iij. Stibii Diaph. non abl. dr. ʒ. Aq. Hyssopi unc. viij. Extitere, qui & duplo indigerent. Neque enim unquam Oxym. squill. usus largior nauseas nostris excitavit: id quod copioso potui aquæ Hordei, aut Avenæ, adscribendum reor, quo Ventriculus perpetuo abluitur. Si homo aquam biberet cum Lacte, coagulum faciens cum eodem Oxymel, ipsum reddere in nauseas proclivior-

rem posset; cum Hordei, aut Avenæ De-
cocto minime.

Cum dico plures fuisse, qui ea horum
copia indigerent, inde id significatum haud
velim, quod illi sputis fuerint iudicati.
Certe nunquam inflammationis pectoris sol-
licitudo nos anxiet, etsi nihil expuerent
ægri: perinde fuit quam evacuandi viam
Natura capefferet, modo Respiratio emen-
daretur. Numerus eorum, qui vel Pleu-
ritide, vel Peripneumonia affecti, sive
alvo, sive sudore, sive utroque, iudicati
convaluerint, eorum jam superat, quos
sputa iudicarint. Diæta, ac Medicamen-
ta nostra, videntur quibusvis salutaribus
Naturæ moliminibus ex æquo obsecundare.

Juvat & monuisse hic loci, quod non-
nunquam, omnibus adhibitis, sævæ in-
flammationes haud mitescerent. Idque
etiam licet diu noctuque fomenta, ac ca-
taplasmata, tædioso opere continuo adhi-
berentur. Oleosa tunc mira præstitere
quando-

quandoque. Quin & Vomitus, Nauseaque, sordes primarum viarum indicantes, epoto ob dolores oleo, simul cessaverunt; involuto eo, unde oriebantur, acri. At vero hic paucae unciae vix juvant. Bis, ter, de die, unc. v. vj. Ol. Lini cum grano opii, aut una uncia fyrupi Diacodii, dedimus.

Verbo dixerim, dum indicationes aliquid agendum jubent, omnia, quae tendant eo, auxilia Artis prudenter augenda sunt. In colica clausa dicta operarentur aliquando purgantia, sufficienter si exhiberentur. Videre Studiosi, in Colica Pictonum, alvum a 14. diebus pertinaciter clausam, feliciter brevique referatam, saturatissimo infuso purgante, quod quadruplicem ejus dosin excederet, sed per vices dato, donec venter liquefceret. Qui ejusmodi Purgans per epicrasin praescipit, ea lege ut, soluto obstaculo, tum tardior ejusdem tum parcius fit usus, peccabit nunquam.

Idem verum quum unica falus ab Opio pendet. Sunt quibus semigranum fufficiat, alii qui, fumtis per vices 6. granis, vix afficiantur. Indicatione rite fumta, per vices eo usque detur, donec incipiat vires exferere fuas.

Eft adhuc quod moneam, desperatis Pleuriticis, poft fufficientes, faltem copiofas, evacuationes, epotum cum opio oleum, & amplum ad dolentem plagam veficans, nec opinatam adduxiffe falutem.

C A P V T III.

*De aëre, decubitu, feffione, aliisque,
circa ægros moderandis.*

Aëre aut debito frigidiorē, aut calidiorē, nil ægris perniciofius. Rarius cum ægro, ejusve cuftodibus, propter frigidiorē belligeramus, fed ut plurimum propter calidiorē. Multis in Regionibus univerfalis mos eft, ut, Acutis in morbis,

morbis, Puerperioque, homines primo inter Lectorum includantur cortinas; deinde sub Lecti stragulis sepeliantur; ac tandem calore tum Cubiculi, tum propriæ suæ Atmosphæræ, circiter suffocentur. Damnantur ad has misérias, donec aut convalescant, aut moriantur. Nam ipso-
rum Atmosphæra, non renovata, magis incalescit magisque, ut demum ad calorem illum, qui hominis est, accedat propius. Sed præterquam quod calore noceat, nocet & putridis, quibus continuo imprægnatur, ægri exhalationibus fœta. Famosissimus in praxi *Petrus Forestus* 200. abhinc annis hanc pessimam *Germanorum* consuetudinem vituperavit, Lib. VI. Obs. 44.

Hinc 1º Respiratio anhelosa, difficilis, quam quisque sanus, ejusmodi ægrum invisens, in se experitur. Si sanguis olim fat commode Pulmones permeabat, jam cum labore: quæque nondum affuerat Peripneumonia, jam nasci eam in proclivi est.

Non-

Nonne ipsi nos, ardente Sirio, in respirando deficiamus, ni aut vento, aut artificio aer mutetur? In illo aere aestuante qui motibus se & validis, & diuturnis, exercet, aut Peripneumoniam sibi consciscit, aut alium ex genere Acutorum morbum. In morbis acutis motus est ingens; cui si calidissima atmosphaera jungatur, intelligimus facile quantis anxietatibus torqueantur.

2. Nihil potentius expellit sudores; quibus aut crudo in morbo, aut per sudores non solvendo, nihil excogitari calamitosius posse, suo jam tempore *Thomas Sydenham* lugebat, lugent hodie omnes Boni. Subtiliora e sanguine dissipantur, reliqua incrassescunt: idque saepe ita, ut nova liquida cum iisdem vix ultra commisceantur, sed & praeterfluant, & avolent cum sudoribus.

3. Insomnia, deliria, oriri inde apta nata. In nimio aestu quisque sanus aut vix dormit, aut dormit turbulente.

4. A

4. A minimo frigore suscepto pessime afficiuntur; sudore, aliqua saltem corporis in plaga, per vim introverso. Quod cum Medici metuunt, ostia quæque, & fenestras, & rimas, religiose claudi curant: sed & eo gravius, ut mox constitit, ægros angunt.

5. Exanthemata varia hinc oriuntur. Miliaria alba dicta, rubraque, ac Petechiæ. Quæ periculi sæpe plena cum sunt, sua malignitate multos, morbo principe cæteroquin emerfuros, interimunt.

6. Aegros hic modus agendi & tristes reddit, & difficiles, & morosos, suoque cum damno immorigeros, sitibundos, ardentes, aridos, exustos.

Quæ profecto omnia ut præcaveam, maxima cum cura aëra perpetuo temperatum concilio ægris. Hyemali tempore, dum hic solent in Nosocomiis calorem pene intolerabilem ope Hypocaustorum ægris facere; dumque passim apud quosque privatos ægros aer ita incalescit, ut nemo
fanus

sanus ibidem sine incommodo aliquantis per
perduret; soleo meis ægris calorem adhibere
qui in Thermometro *Fabrenheitiano* 60. 65.
gradum signet. Estque tale in cubiculis su-
spensum perpetuo, quo similem caloris gra-
dum diu noctuque servant studiosi Assistentes

Aestivo autem tempore clausis, quoad
ejus fieri possit, Cortinis Lectorum, Fene-
stræ, ac Januæ tantillum patent; sique æstus
sit ingens, plures, æque oppositæ fenestræ
ac januæ, panduntur. Sæpius de die hoc facto,
ægri, cortinis apertis, temperatiore aura fru-
untur, reficiunturque mirifice.

Modus ægros tegendi suis in Lectis pe-
titur tum a tempestate anni, tum ab eorum
commodo; Unica tegendi regula est, ut
caleant moderate.

Debilissimi ægri in Lecto quotidie pau-
lisper eriguntur, ut, pulvinaribus dorso
ac capiti substratis, sedeant; primo qui-
dem per $\frac{1}{8}$. horæ, quotidie autem diutius,
frequentiusque. Gaudent & recreantur
inde

inde admodum, aptique fiunt, qui extra lectum in sedili parumper sedeant. In ipsis Acutis necdum apicem adeptis, per 1. 2. 3. horas, ægri Lectis exempti, sedibus ad id aptis insident, corpore bene tecto: & si morbus aut balnea, aut pediluvia possit, eodem tempore commode his insident, Id enim usu didicimus, quo diutius ægri suis sub integumentis tumulantur, eo eos fieri, qui sedeant erecti, ineptiores; quo erigantur crebrius, eo alacrius eosdem surgere. Sane magna pars debilitatis ægrotantium hinc oritur. Nonne sanum, robustumque virum, aëre ad gr. 80. calente, nec renovato, in Lecto sub stragulorum pondere octiduo inclusum, debilem redderemus, & ægrotum, anxieque respirantem? Nihil e contrario quod ægros nostros adeo refoccillet; nihil quo delectentur impensius; nihil etiam quo reddantur in somnos proniores. Raro enim abest, quin in lectum repositos blandus unus, alteriusve horæ, somnus

nusprehendat. Quo etiam multum facit lectus interea temporis reſectus, ſiccatisque, aut & mutatis linteis, plane amœnus.

Hinc reſpiratio ægris nunquam redditur anxia ab aëre, putridaque eorum Atmoſphæra. Quæque ratione morbi talis eſt, ea nedum laborioſior mala arte redditur, ſed potius allevata.

Nunquam hinc Sudores contra morbi Naturam exprimuntur. Si in acutis habentur moderato ſub tegmine ſudores, ſive levantes, ſive critici, ægris nihil mutamus. Vetitum tunc lecto eximere illos, ne frigeant; vetitumque gravius eoſdem tegere, ne vexata nimium Natura debilitetur.

Petechias bis modo vidimus toto hoc tempore; ſed ortas ex neglectu debitæ curæ, priuſquam ad nos deferrentur. In ægris qui noſtræ curæ ſubjecti fuere, Petechias ne ſemel quidem hic vidimus.

Unica

Unica vice in tanto ægrorum numero Miliaria in morbo acuto Pulmonis visa sunt, idque meo, palam fateor, neglectu. Ipso hoc anno, adspirante Vere, Custodes hominem, ut hyeme solebant, etiam tepidiore illa tempestate texerant. Præterea in clauso ejus cubiculo, cum septuaginta & ultra studiosis, per horam moratus eram, præreptus ardore dicendi; quum alioqui in separatam aulam cum studiosis me confero, examinata ad Lectos phænomena expositurus. Ex hac duplici incuria factum, ut in Peripneumonia, solvi coepta, sexto die parva stigmata pectus obsiderent, quæ sensim miliaria alba se esse demonstrarunt. Deinceps jugulum, & utraque latera colli occuparunt; rubris multis nunc etiam inter alba, quæ ad pectus erant, interspersis. Ellychnio cerato admoto, & confertissimæ, & pellucidæ, per omnia hæc loca, pustulæ comparebant.

C

A po-

A posteriore itaque intellexi errore commisso idem hic contigisse, quod alias adeo frequens in acutis harum Regionum. Errore commisso, inquam; nam morbus ipse coqui eo usque visus erat, neque signa dissoluti cruoris ex aliis excretionibus observata fuerant, neque vires vitæ ullatenus decreverant. Unde, causa sic intellecta, abstuli prudenter aliquid de pondere fragulorum; ac semper deinceps, homine cæteris cum ægris in transitu, & quantum absolute requisitum, examinato, mox vicinam in aulam, visa exponendi causa, me cum auditorum turba contuli. Memorque *Sydenhami*, verbo & exemplo momentis, Petechias, ab aëre calidiore ortas, curari oportere aëre, tegumentisque levioribus, educatione extra Lectum, medicamentis diluentibus ac refrigerantibus; ea omnia sensum, prudenterque, imitatus sum effectum inde, ut anxietates pedetentim imminuerentur, sudoresque decreverent,

rent, & intra quadridum Miliaria inciperent exficari: novis non renascentibus ultra, viribus augescentibus, maturanteque sese Peripneumonia. De industria hominem, diutius quam par erat, penitus curatum, in Nosocomio servavi, ut Medicinæ Doctores, Studiosique, confirmatæ ejus pancraticæque sanitatis testes existerent. Quantine faciendus in Medicina *Sydenhamus*!

Miliaria autem vera, quæ cum quadam veluti Rheumatica febre inchoant, 4. 5. 6. 7. 8. febris die, ea ter in Nosocomio conspeximus. Fuere inter illos, qui per mentum, collum, pectus, brachia, femora, albis scaterent miliaribus: quæ admoto lumine quotitidie in suo ortu, decursu, decremento, exsiccatione, tum a me, tum a Medicis qui Miliaribus & cognoscendis & curandis dudum assueverant, tum & a Medicinæ Studiosis, examinabantur. Porro jacuere omnes hi

C 2

inter

inter medios alios ægros, eodemque puro cum illis aëre utentes, iisdemque integumentis. Subacescens eorum fœtor non mutavit quidquam per acefcentiâ & acidumore. Sed a climatis clamoribus eo tempore adhuc nonnihil perterritus, eosdem necdum ausus eram lecto eximere. Post tres, quatuorve septimanas omnes adepti sunt sanitatem. Posthac vero, sensim audacior, hominem febre acuta putrida pluribus diebus, antequam in Nosocomium inferebatur, laborantem, & mox apud nos Petechiis refertum, quotidie cum cæteris ægris lecto eduxi, aërem eundem, quem inspirarent cæteri, & huic concilia-vi, diluente potu, cui spiritus sulphuris per campanam dictus additus, eum implevi; quo factum, ut intra octidui spatium & a petechiis, & a morbo acuto convalesceret: sola hæctica dispositione, qua multis ab annis languebat, superstitè.

Sic

Sic fenfim jugum quod humeris meis publicus impofuerat clamor, excutere potui, volui, debui. Videram in *Belgio fæderato* annofiores praticos, qui monita *Sydenhami* ac *Boerhaavii* in Variolis, Morbillis, Miliaribus, Petechiis, Scarlatinis, afpernati, horum morborum in curatione admodum infortunati effent: videram alios qui, Boerhaaviana fchola enutriti, Magiftrique vefigiis preffe inhærentes, horum curam feliciorẽ ederent. Recordabar & me, *Sydenhami* ac *Boerhaavii* vefigia prementem, hos eodem morbos fummo cum famæ ac honoris incremento, cæteris, qui alias longe femitas calcarent reclamantibus, felicius curaffe; hinc audacter vanos clamores flocci faciens, concludere debui, tam felicem effe horum morborum curam in aëre *Auftriaco*, quam fuadente *Sydenhamo* in *Brittanico*, quam fuadente *Boerhaavio* in *Belgico* fuiffe conflat.

CAPVT IV.

De diebus criticis, & crisibus variis,

Volupte maxime fuit, veritatem doctrinæ Hippocraticæ, circa criticos dies, in ipsis ægris, Auditoribus coram, demonstrare potuisse.

Negabunt multi fieri id posse. 1° Quia diversa Hippocratis opera dies criticos alios præ aliis; aliis atque aliis temporibus, ponunt, enarrant. Imo quibusdam in locis bonum criticum adpellant ejusmodi diem, quam in aliis malum, suspectumve, describunt. Ut liquet manifesto ei, qui eorundem enumerationem indagaverit ex *Aph.* 2—24. *Aph.* 4—36. *Epid.* Lib. 1. *Seç.* 3. *Libr. Prognost.* & *Lib. de Crisibus.* Quod si quis enumerat omnes, qui laudatis in libris critici habentur, dies, criticos reperturus est 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 14. 17. 20. 21. 24. 27. 28. 30 31. 34. 40. 48. 60. 80. 100. 120.

2 do.

2do. Ex hisce forsân quis ita confici arbitrabitur, ut in morbis acutissimis & peracutis, qua die judiceris, perinde sit. Namque a 3. ad 11. diem novem sibi subsequentes dies critici enarrantur; unde in eorum quemquam crisis necessario incidet. Præterea post 11. diem creber adeo criticorum numerus est, ut magna semper spes sit, fore ut in quempiam eorum judicia incidant.

3^{tio}. Immo aliis, iisque cæterum doctis, hoc genus argumentandi placuit. Si recensensus criticorum dierum ex æterna Naturæ lege conficeretur, exactus ille, & ubique consimilis, haberetur. Jam vero *Hippocrates* in iisdem vario tempore, locoque, enumerandis dubius fluitat, inconstansque alios præ aliis numerat. Ergo certi nihil ex hisce conficitur. Anxia proinde eorum inquisitio inutilis videtur, imo quia, quod otium studiosi in certiora indaganda collocare potuissent id hæc inquisitio occupat, damnosa est.

Aptior responsio ad hæc argumenta non datur, quam quod eorum, quæ in genere de diebus criticis magnus *Hippocrates* effatus sit, examen ad Lectos ægrorum institutum, rem eodem se modo habere, quo ille dixisset, abunde demonstret. Verum ut horum omnium argumentorum vis penitus enervetur, materies eorum paulo altius inquirenda est.

Galenus, inconstantia Hippocraticæ doctrinæ suspicionem amoliri conatus statuit, *Cöum* in *Libris Epid.* citra ullam Quaternariorum distinctionem, quoscumque unquam dies judicatorios observasset, enumerasse: in locis vero cæteris Periodos, quæ quaternario dierum numero componerentur, fermone complexum esse. Credibile propterea fieri, Epidemicos Libros primo conscriptos esse, qui doctrinam generalem continerent; *Aphorismos* vero, aliaqua ejus opera, quæ ex generaliore doctrina collecta essent, & consuetiores Naturæ Le-
ges

ges referrent, post *Epidemicorum* volumina conscripta esse.

Inconstantiae fuspicionem *Galen*i effata mitigant, non tollunt. 1°. Enim invictis argumentis constat, *Hippocratem* plurima opera sua post *Aphorismos* condidisse; quæ demonstratio hujus loci non est, sed in aliam occasionem reservanda.

2do. In *Aphorismis* ac *Prognosticis* haud levia manent ejusdem Inconstantiae vestigia. Imo ne uterque quidem *Aphorismus* idem sonat. Ergo tantæ discrepantiæ aliunde petenda origo est.

Græcis moris est numeros literis ut exponant. α cum accentu gravi in vertice denotat unum; β duo; γ tria &c. a Litera ι numeros decimus, sive ut vocant decimales, ordiuntur: a Litera ρ centenarios: Millenariis accentum ponunt infra literam.

Quia nunc ante inventam Typographiam libri omnes stylo vel calamo exarabantur; quique scribendi arte victum quaeritarent, veloces eos in opere illo esse oportebat, nil committendis in eo erroribus facilius fuit. Potissimum si Manuscriptorum Vetusitas vietas literas contineret. Undenam aliter Manuscriptorum complurium varietas tam stupenda, tantaque contradictio nata? Id quod eruditus *Foësius* toties acerbissime conquestus est. Ita ut ad locum, de quo agitur, *Epidemicorum* plurima exemplaria dissona invenerit: tribus antiquissimis octavum diem reticentibus; duobus aliis decimum, ac vigesimum octavum; apponentibus vero, qui non in prioribus, diem vigesimum, & vigesimum quartum. Iterum aliis Exemplaribus expungentibus diem quadragesimum octavum, ejusque loco quadragesimum quartum laudantibus; aliis addentibus post centesimum, vigesimum. Nosque hodie
in

in Aph. 4—36. legimus 21. diem: *Galenus* legit 20, & verissime quidem; in omnibus vero *Celsi* exemplaribus 21. notatus fuit.

Merito proinde concludimus Notarios, five antigraphos, similitudine literarum, numeros designantium, deceptos fuisse, quod in vietis manuscriptis facile; sæpiusve eosdem numeros, quod festinantibus solemne, omisisse. Adeo hoc *Galeno* persuasum, ut quod *Pythio* tertio *Epid.* non 11. sed 10. die obiisse legatur, librariorum errori adscribat.

Sed Notariorum errore demonstrato, ut causa, veraque origine, discrepantiarum in *Hippocrate*, sequitur inde id, ut ultra ex hisce incertis nil firmi certique eruere oporteat?

Sequeretur omnino, nisi alia certi indagandi adminicula & investigassemus, & deprehendissemus. Nihil hic dicam, quod mea 20. ferme annorum in *Belgio* praxis
me

me ex hoc dubio plane exemerit: nam ut supra monui, non ex mea modo praxi, sed ex ipso *Hippocrate*, legitimus medendi ordo, coram auditoribus meis, datus mihi fuit exponendus & demonstrandus.

Consulendus igitur Divus senex fuerat, non in dogmatica Criticorum dierum recensione, sed in clinicis ejus observatis. Hinc sequentia didicimus.

Dies 3. dabat judicia	7.	3. bona 3. mala I. bonum, sed quoad diem dubium.
Dies 4. judicia	12.	6. bona 6. mala. 4. bona 5. cum recidivis
Dies 5. judicia dabat	15.	4. mala I. lethale, sed quoad diem dubium. 13. lethalia II. cum validis recidivis
Dies 6. judicia	25.	I. ambiguum an ad 6. pertineat, bonum ta- men, Virg. Larissæ.

Dies

Dies 7. judicia	28.	I. lethalia 8. perfecte bona 9. dubia, aut cum recidivis.
Dies 8. judicia	4.	I. bonum 2. lethalia I. cum recidivis; & tota Constitutio sic erat
Dies 9. judicia	6.	3. lethalia I. cum recidivis 2. bona
Dies 10. judicia	3.	2. mala I. cum recidivis 3. mala
Dies 11. judicia	9.	4. bona 2. aut dubia, aut cum recidivis. 2. lethalia
Dies 12. judicia	5.	I. bonum 2. imperfecta 3. mala
Dies 14. judicia dabat 19.		15. bona I. cum aliqua recidiva.
Dies 15. judicia	2.	I. bonum I. malum
Dies 16. judicium	1.	I. malum.
Dies 17. judicia	8.	6. bona 2. mala. I. bonum
Dies 18. judicia	2.	I. bonum I. dubium.

Dies

Dies 19. iudicium	I.	I. bonum.
		I. O. bona
Dies 20. iudicia	16.	I. imperfectum
		5. mala.
Dies 21. iudicium	I.	I. malum.
Dies 22. iudicia	2.	I. bonum
		I. cum recidiva.
Dies 23. iudicium	1.	I. dubium valde, eo an pertineat.
		2. mala
Dies 24. iudicia	4.	I. bonum
		I. cum recidiva.
Dies 25. iudicium	I.	I. malum, ambiguum an eo die.
Dies 27. iudicia	2.	I. bonum
		I. malum.
Dies 29. iudicium	I.	I. cum recidiva ad 40. diem: integra sic Con- stitutio.
Dies 34. iudicia	2.	I. bonum
		I. lethale.
		8. bona
Dies 40. iudicia	12.	2. lethalia
		2. ambigua, aut cum reci- divis.
Dies 51. iudicium	I.	I. bonum
Dies 67. iudicium	I.	I. malum.
Dies 70. iudicia	2.	I. forte bonum
		I. malum.
Dies 75. iudicium	I.	I. bonum

Dies

Dies 80. judicia	4. { 3. bona I. lethale
Dies 100. judicium	I. { I. bonum.
Dies 120. judicium	1. { I. malum.

Summa igitur est *Judiciorum Ducentorum*, tam privatorum ægrorum quam plurium Constitutionum Epidemicarum; quæ tamen omnes singulari tantum numero indicantur. Adeo ut pene infinitus fuisset judiciorum Numerus, si quid cuique in variis illis constitutionibus contigisset, *Hippocrates* enarrare voluisset. Plura adjicere potuisssem, si quæ in *Vulneratis* observaverit, adjecisssem; sed *de Crisibus acutorum* modo agendum fuit. Ad diem 7. 9. 14. adhuc plura judicia *Hippocrates* refert in *Coacis*, in *Prorrheticis*, &c. in morbis inflammatoriis, maxime Pectoris, exponendis, quæ in data mox dierum Criticorum recensione non notantur. Ita ut hinc illi dies 7. 9. 14. fiant crisibus adhuc famosiores.

Ex

Ex omnium autem recensione elucescit id, quod Aph. 2. - 24. omnium maxime cum observatis Hippocraticis conveniat, adeoque omnium minime corruptus fit; dolendum modo quod ultra 17. diem non extendatur.

Secundum hæc observata maxime Critici sunt dies 3. 4. 5. 7. 9. 11. 14. 17. 20. 40. Quod enim dies Sextus, & Vigessimus nonus plurima iudicia continere videantur; nihil contra facit: sunt enim suspecti, & faltem cum validis recidivis, post multos languores. Reliqua pauca, diebus aliis vel minus criticis, vel plane non criticis observata, vix regulam faciunt.

His ita ex *Hippocrate* examinatis, alterum supererat faciendum. Dies nempe iidem, in omnibus, quos Nosocomium exceperat, ægris, sedulo erant indagandi. Exacta observatio demonstravit verissima esse, quæ docuisset *Hippocrates*. Diebus nempe maxime ab illo notatis nostra bona judi-

judicia observavimus, habuimusque iisdem etiam aut imperfecta, aut mala: ea nihilominus differentia, ut, DIVINA FAVENTE CLEMENTIA, mortuos numero longe pauciores numeremus: quod dubio procul etiam nonnullis Medicamentis, quæ Hippocratem latuerant, tribuendum. Judicia nobis & Sexto contigere, & Decimo, & Duodecimo die; sed imperfecta ea, & cum relapsu, fuere.

In hæc porro intenti, plura alia magni Viri observata, confirmata in nostris ægris, mirabundi vidimus. Veras easdemque graves *Perturbationes criticas* contemplabamur, sed & non raro paucas; interdum nullas; critica evacuatione tamen prodeunte. Eodem prorsus modo quo ille eas se observasse tradit. Revera ipse conspicuas illas *Perturbationes* frequentiores vidit, quam nos: sed si detur conjecturælocus, ubi quis cum Hippocraticis Sydenhamiana & Boerhaaviana conjunxerit, scilicet

D

licet

licet Venæ sectiones crebriores, medicamentaque & plura, & efficaciora, adhibuerit, interea dum ab *Hippocraticis* ne latum discedat unguem, ille videtur in suis ægris ejusmodi Perturbationes habiturus rariores.

Præterea notabiles observationes Cœi circa subitas, nec opinatas, mutationes ex summo Lethi metu in salutem, mirabundi aliquoties intuebamur. Ut historiam *Metonis*, *Mulieris in Thaso*, illius scilicet, quæ ardente febre decumbebat, *Virginis Larissææ*, aliorumque, hoc ipso anno, in binis putridis febribus, tribusque Pleuriticis, veluti coram intueremur.

Cruditatis tempus, ut sæpe ad 4. diem illa mutatur, ita non raro ad 5. 6. 7. 8. diem extendi vidimus, iis potissimum in ægris, qui citra medicam opem pluribus diebus cum morbis conflictarentur, antequam ad Nosocomia adducerentur. Didicimus ex hisce cruditatem non tempore metiri

metiri, sed conditione; audacterque eo in casu morbos aggredi, tanquam si primum diem agerent: exemplo *Hippocratis*, qui *Anaxioni* octavo pleuritidis die sanguinem e brachio tollens, felicissime tum supurationem, tum gangrænam, præcavit.

Si quis nunc his omnibus, observationes *Hippocratis*, conjunxerit, *Lib. 1. Epid. edit. Foës. pag. 941. & 945. tum & Lib. Epid. 3. apag. 1085. ad 1089.* circa febres, quæ nullas Crises five salutare, five perniciosas, habeant; responsum ille habebit in promptu ad Quæstionem, tum apud privatos multos Medicos, tum & apud illustria Eruditorum corpora agitatum, *Cur nempe Crises & citæ, & conspicuæ, Hippocraticis, quam nostris temporibus crebriores?* Profecto qui *Sydenhami*, & *Baglivi*, & *Boerhaavii*, & *Illustriissimi nostri Præsidis, eruditissimi in Boerhaavium Commentatoris*, consilio parentes, Naturam intempestivis Venæsectionibus, aut Emeticis, aut Purgantibus,

tibus, aut Sudatoriis, non turbant, non fatigant, non subvertunt, sed potius eam ducem sequuntur, justeque moderantur, eadem in morbis quæ *Hippocrates*, observant. Doctissimi *Baglivi* hoc responsum est, toties ab ipso jam ante 60. annos iteratum.

Unicum modo est, quod hic subjungi oporteat. Nemo auctoritatem hujus doctrinæ, pondusque, inde labefactari autumet, quod ad eandem probandam nonnulla sunt ex ejusmodi petita operibus, quorum, *Hippocratis* ne sint, an aliorum, sit dubia fides. Etenim duo fere Trientes omnium adscriptorum *Hippocrati* Librorum germani sunt. Ita quidem ut ex 70. illius sive Libris, sive Dissertationibus, quæ operum omnium molem conficiunt, 46. reperiantur fidei indubitatae; 24. autem aut *Filiorum* ejus sint, *Thessali*, *Dracontis*, generisve *Polybi*, aut cujusquam de *Asclepiadarum* familia: qui ex venerandi Senis pugillaribus

bus hæc adornasse, ideoque, paucis exceptis, apud *Galenum*, *Celsum*, aliosque dignos *Hippocratis* Commentatores, magna videntur autoritate valuisse.

CAPUT V.

De Urinis

Circa Urinas & multa, & egregia, per biennium & ultra, Nosocomium supeditavit: quorum plura, cum aliis experimentis tum demonstranda clarius, tum augenda sint, necdum in præsentiarum convenit hisce inferere. Sed id saltem affirmamus, quæ *Hippocrates* de Urinis habeat, eorum pleraque nos verissima esse, stupentes sæpe observasse. Patuit quippe iudicium medicum tam in Acutis quam in Chronicis, ex solis urinis desumptum, fallaciæ obnoxium hærerè; quia
 1mo. Urina incredibiliter etiam in fanissimis variat. 2do. Quia Urina, assumptis
 D 3 qui-

quibusdam, adeo a naturali aliena reddi potest, ut nihil minus, quam Hominis, cujus est, conditionem denotet: id quod jucundis experimentis captis in Nosocomio demonstratum fuit. 3to. Quia si cætera in morbis signa bona sint, ea etiam, cum Urinis non bonis, bene sperare jubent. 4to. Quia Urinæ pravæ, cum multis cæteris pravis signis, quanquam metum ingentem pariant, omnem tamen spem vitæ non abscindunt. 5to. Quia Urinæ nunquam bonæ, cum reliquis signis bonis, iudicium passim imperfectum relinquunt. 6to. Quia Urinæ non malæ, cum pravis cæteris signis, magnum discrimen portendunt. 7mo. Quia plerisque ægris, qui intereunt, urinæ non bonæ observantur.

Cæterum Urinas vario modo rubras; Urinas similem orobis tostis gerentes materiem; Urinam squamosam, furfuraciam, crassiori farinæ similia ferentem membranaceam, ictericam, viridem, subnigram, nigram,

nigram, pinguem, foetidam, insipidam, aquosam; Urinam vario modo crudam; omniaque quæ ad nubeculas, enæoremata bonaque ac mala sedimina pertineant; horum, inquam, plurima ad Lectos ægrotantium reperiimus eodem se modo habere, quo observata ab *Hippocrate*, descriptaque fuerint. Præcisum vero tempus, horamque definitam, qua in Urinis sedimen maxime criticum, post earum mictum, conspicuum fieri debeat, necdum potuimus definire. In genere vidimus, eo perfectionem dari crisin, quo sediminis & citior, & diuturnior, depositio esset. Cæterum & bonas fuisse Crises, Urinis 6. 8. 10. 12. post mictum hora sedimen formantibus. De aliis morbofis in Urina contentis, idque potissimum in Chronicis, multa quoque, quæ Hippocratica confirmant, observavimus.

Verum cum omnibus hisce incerta, fateor, & dubia, & obscura, & captu no-

stro superiora, circa hanc materiem super-
sunt: quibus nihilo fecius & cognoscendis,
& explicandis DEO fanitatem largiente,
omnem operam in ægrorum curatione, per se-
quentem cursum Academicum, navabimus.

Ut Alcalinorum contra putredinem vim,
secundum *Pringleanam* doctrinam, explo-
raremus, Urinæ ejusdem hominis, eodem
tempore missæ, portiones alias miscuimus
cum alcalinis, alias cum acidis. Acida
erant Spiritus Vitrioli, Spiritus Nitri,
& Spiritus Salis, fortes. Alcalina erant
Sp. CC. Sal. vol. oleosus, Sal absinthii,
Oleum tartari per deliquium. Experi-
menta & in sanorum sunt capta, & in
ægrorum urinis. Repositæ sunt omnes
urinæ eodem in loco. Omni examine evic-
tum est, urinas longe diutius a putredine
acidis, quam alcalinis, præservari; ea
excepta cui sp. CC. fuisset affusus. Con-
stititque urinam alcalicis mistam longe ci-
tius putrescere, ea, cui affusum nihil.

Ergo

Ergo inde nihil, ad alcalinorum præacidis præstantiam demonstrandam, quares a putredine præservarent, concludi potest: imo contrarium evincitur, citius corruptis urinis, quibus admixta alcalia, quam quibus acida, aut quibus nihil: quamvis omnes variæ portiones eodem ex homine collectæ, eodem tempore mixtæ, eodemque servatæ in loco fuissent.

CAPUT VI.

De Sanguine humano.

Historiam Sanguinis necdum sufficienter explanatam, est quod doleamus. Multa, eaque egregia, protulere post *Leeuwenhoeckium* boni in arte viri; *Boyleus*, *Malpighius*, *Bellini*, *Guillelmini*, *Boerhaave*, *Hales*, *Schwencke*, multique alii societatum *Anglicanæ*, *Parisiæ*, *Bononiensis*, *Edimburgensis*, &c. præclarissima

membra; quæ utique longo, tædioſoque confecta labore, magnam lucem affudere, ſed necdum penitus genuinam ſanguinis indolem eruerunt. Quin & edita ab iſtis experimenta fuere, quæ nunc prorſum eadem nobis, quæ illis, viſa; nunc iterum ab iis alia, diverſa, contraria, adparuerint. Unde eadem ſæpius, & cum tædio repetere coacti, nonnunquam paulo aliter, atque illi, tum enarrare phænomena, tum ex iſdem concludere, debuimus.

Facultatem omnia rite explorandi primo ſuppeditavit inſtituta frequenter noſtris in ægris miſſio ſanguinis. Sed & multum juvere *Pæſchales Feriæ*. Eſt eo tempore millenorum hominum ex urbe, ſuburbiiis, pagisque vicinis, ad Chirurgoſ Vienneses confluxus, ut Vena ſibi in prophylaxin tundatur. Vicinus Chirurgus, ſeparatis in vaſis, omnem ſanguinem mox ad me mittebat; ubi vero calente, eoque actu effluente, ſanguine opus erat, homines
turma-

turmatim in Nosocomium induxit, ut ipsis tunderetur, me præsente, vena. Unde facultas longe uberima mihi nata, ad experimenta instituenda. Mens fuit potissimum observare, quid sanguini minime mutato contingeret, ut eo tutius vera ejus indoles patefceret.

Ex 150. *variis experimentis, & phænominis* frequentia didicimus. Sanguis missus ex brachio hominis, Thoracem contusi, minime ut dicitur inflammatus, quatuor purissimis in vasis exceptus est. Sexta post educationem hora insulæ, ex laudabili feri copia exemptæ, impositæ fuere in vasa terrea, pura, novâ, vitrea crusta obducta. Ver erat frigidum. Aer eo in loco a grad. 40. ad 46. in therm. fahrenheit. calebat. Binis placentis, sive insulis, quavis 12. hora affusæ sunt aquæ frigidæ, puræ, fontanæ, unc. 10. Binis aliis eodem tempore, eadem copia aquæ, ad calorem hominis sani circiter calentis, est affusa.

Pri-

Prima earum insularum, quibus calida affusa, in sex partes divisa est, magnitudine inæquales: reliquis insulis servatis integris. Operatio hæc duravit 12. dies. Ex tædiosis adnotationibus eo tempore habitis, & semper ex templo conscriptis, hæc pauca modo referam.

Aqua singula 12. hora effusa nunquam vel hilum tincta fuit; evaporata tamen super ignem, maxime postremis diebus, levem crustam reliquam fecit; quæ cum acidis nonnihil effervesceret, & saporem suburinofum linguæ gustata imprimeret.

Post 12. diem vasis, quibus frigida solebat affundi, aqua affusa per aliquot dies renovata non fuit. Aquæ illius portio subinde examinata, notas alcali evidentiores dedit.

Sensim porro insulæ disparuere ita, ut quibus frigida aqua adjecta fuisset, nihil reliqui esset, nisi crusta levis, fusca, asperior adspectu, tactu tenera, omnem vasis
ambi-

ambitum incrustans, notas alcalini, ut supra, gerens. Infula vero illa, quæ divisa in partes, calidam affusam habuerat, sensim albidior, pellucidiorque reddebatur; donec tandem 20. diebus elapsis, sex parvas, fere pelluentes, massas relinqueret.

Quæ vero infula in aqua, quæ calide affusa fuerat, manserat integra, ea longe magis mole decreverat: ita ut superesset demum albescens frustulum, pellucens, paucos rubros globulos, hinc inde intermissos, gerens.

Intentio horum experimentorum fuerat, quid demum a sanguine superesset, exacte rimari, videreque an quidquam animatverteretur, sive Crustæ phlogisticæ, sive dictæ *Ruischio pseudomembranæ*, consimile.

At vero, ut dixi, superfuit de tota infula nihil, præter crustam fuscam ad ambitum utriusque vasis, quæ frigidam exceperat; aut quid albidii pellucidique, in
binis

binis vasis, in quæ calida aqua coniecta erat.

Quum frustra hæc, mole residua, indies minuerentur, ex aquis illa, exacto, mensis spacio exemi, & spiritui vini, quo conservarentur, immisi. Crustas quippe pleuriticæ dictas sæpius exploraveram diuturnis macerationibus, integras, divisas; aqua pura, nitrosa; frigida, calida. Quas cum lapsu temporis evanescere observabam, alias similes crustas, dum inceperant imminui, spiritu vini incorruptas servabam. Quod idem omni ex parte & de *pseudo-membrana* verum.

At vero frustra illa, paucos intra dies, penitus disparuere; spiritu duntaxat paulo turbidiore inde reddito.

Igitur hoc residuum caruit durabilitatis nota, qua Ruischiana membrana, & Crusta phlogistica, in spiritu gaudent.

Constitit liquido & insulas plures concreti cruoris, & Crustas pleuriticæ varias, sem-

femper citius solvi, evanescereque, quando frigida aqua, quam quando calida, affunderetur.

Membranam suam dictam *Ruischius* parabat, ramulo quopiam conquassando ipsum calentem sanguinem. Nunquam paravit illam ex fero sanguinis, ut per incuriam in operum ejus *indice* scribitur: qui legit *Ruischium* attente, vldet ipsum sanguinem rubrum, antequam serum separaretur, ab ipso conquassatum esse.

Membranam hanc frequentiore usu didicimus & tempore citiorem, & mole crassiozem, præ illo, parare.

Sanguinem mox missum, calentem, totum, in lagenam infudi, eamque probe obturatam agitando, paravi eodem temporis spatio membranam ea crassiozem, quam, agitando cum ramulo Olivæ sanguinem, comparaveram.

Excepi sanguinem ex ipso sani hominis brachio impetuose effluentem in lagenam.

Obtu-

Obturatam lagenam agitans, crassam membranam obtinui, quadruplo brevioris temporis spatio.

Sanguinem e brachio fœminæ, septem menses gravidæ, raptim fluentem, lato vase excipiens, ramulo agitavi a prima dragma ad finem usque: per 5. horæ minuta membranam maximam confeci.

Ruischius Thes. vij. N. 39. ramulo excitavit suum proprium sanguinem, donec refrigeraret, tuncque suam membranam obtinuit. Ergo forsitan per horæ quadrantem. Si in lagena agitur sanguis, augetur Pseudomembrana in molem longe majorem, ea, quæ ramuli agitatione parata. Verum notandum id, quod determinata tantum copia sanguini insit ejus, quod hanc filis ornatam membranam producat; vel saltem quod tantum determinata ejus quantitas ex sanguine extrahi queat. Quantumvis enim agitare pergis, & conquassare humorem, membrana non grandescit, sed

sed potius in plura fila diuisa mole decre-
fcit.

Ruber sanguis, a membrana factitia
superstes, a suo fero difficulter separatur
fluidus persistens, neque 36. horarum
spatio insulam formans. Vix, nisi sum-
ma cum prudentia ac patientia, quid inde
effundi feri potest.

An ergo illa vis plastica, qui sanguini
mox post educationem ex vena quiescenti
adeft, sanguini educenda membrana con-
quassato, ablata est? Non videtur: serum
enim ejus, quod ablata membrana sensim
pauca copia separatur, quodque dixi diffi-
culter a fluido rubro separari; hoc,
inquam, serum prudenter separatum, si
cochleari supra ignem ponitur, æque cito,
denseque cõit, atque sanguinis illius, qui
conquassatus haud fuerit, serum.

An Membrana Ruischiana saltem con-
flatur ex eo, quod plasticum in sanguine
vocatur?

E

Non

Non adparet: nam ferum sanguinis diutissime ita conquassati, ut Pseudomembrana ultra non augeſcat, ad ignem coit, inſtar feri ſanguinis non agitati.

An forte illud quod magna copia de ſanguine exhalat, quamdiu calet, idem eſt, quod factitiam formet membranam?

Minime: nam 1° ſi ſanguinem mox dum vena egreſſus eſt, exactiſſime tegas, & dein parumper finas coire, nunquam inde membranam parabis. 2to Si membranam ramulo paras, continuo ros exhalat de vaſe aperto, donec ſanguis refrigerit, & bonam tamen membranam adornas. 3^{io} Sanguinem ſani hominis brachio exſilientem in lagenam excepi, exactiſſime illico clauſi, a 31. Martii ad 3. Aprilis ſervavi, colorum mutationis contemplandæ cauſa: tunc partem ramulo, partem agitatione lagenæ, diu multumque agitavi, membranam Ruiſchianam inde formaturus; ſed fruſtra.

Ergo

Ergo materies membranæ factitiæ, alia omnino a fero coagulando, & a vapore fumantis sanguinis.

An faltem phlogistica Cruſta quid commune habeat cum illo rore evanido? Neque id videtur. Sive enim ſanguinem bene texeris ne quid evaporet, ſive non texeris, Diatheſis phlogistica ſuam cruſtam format.

Paulo ſuperius monui ex eo, quod conquaſſatus ſanguis, ablata factitia membrana, inſulam ultra non formet, non probari quod vis plaſtica ipſi ademta fuerit; namque coagulabatur, ut antea, ejus ſerum: en vero hic aliud argumentum!

Sanguis ſanus ex conſuetudine miſſus menſe Aprili, & per pauca minuta ſibi relictus, ut modo inciperet tepeſcere, media ſui parte agitabatur ramulo, altera conquaſſabatur in lagna: & tamen pauca hac quiete effectum, ut neutra pars factitiam membranam dederit.

E 2

Nihil.

Nihilominus eodem modo, quo con-
quassatus ille sanguis, e quo magna mem-
brana parata, infulas non formavit, liqui-
dus mansit, serumque suum, quod parva
copia in ambitu, ac superficie aderat,
ægre a se dimisit. Serum hoc, ut prius,
ad ignem coagulabatur.

Ergo, ut jam supra conclusi, non est
Ruischiana membra ablata, quæ sanguinem
vi coeundi spoliet. Newtoniana phrasi
vis contractilis globorum rubrorum, qua in
mutuos nitantur contactus; qua etiam fri-
gidoin aere serum sæpe secum incarcerent,
ita ut sanguis plane ficcus videatur; & qua
in loco tepido serum fugent, ita ut in in-
fulam contracti innatent eidem; illa, in-
quam, vis, non ablatione membranæ, sed
conquassatione, perit.

An motus sanguinis in corpore vivente
nimius, exagitansque, ita possit mutare
sanguinem, ut globuli vix ultra cohærere
que-

queant, utque proinde errores loci, maculas, aliaque mala, generent?

Sanguinis ex Hæmoptoico missi, sibi relictī, inque insulam concreti, serum ramulo olivæ agitavi diu, membranam, sed frustra, inde expectans: quod enim ramulo adhærescebat, id & vix paucum, & postera die quid modo mucī esse videbatur. Serum alius sanguinis, bona insula formata, famuli ultra trihorium in lagena agitarunt; sed nil inde membranosi produxere.

Adparet igitur id quod membranam formatum esset, concrecente in insulam sanguine, adeo intra ejus substantiam irriti, inviscari, adunari, ut nulla agitatione deinceps educi inde possit. Si enim in fero esset, cumque fero a coeunte cruore expulsum, membranam dedisset factitiam.

Cum tanta mihi feri copia quotidie adesset, varia aliorum circa illud experi-

E 3

menta

menta imitari volui. Exploravi num cum spiritu vini coagularetur? Vix parum, sed aliquando leviter lactescente superficie. An cum aceto? nihil nigrescit modo. An cum Spir. Salis ammoniaci? Nequaquam. Cum Sale Rorismarini, aut cum sale volatili C. C.? Nihil minus.

Volui explorare num omni dote referret ovi albumen? Utrumque Cochleari impositum, ignique admotum, mox in scissilem abivit massam. Hucusque idem. Verum ubi albumen ovi, in fervidam aquam immisum, mox durum coagulum formasset, ferum sanguinis, itidem in fervidam injectum, minime cœivit, lacteum aquæ conciliavit modo colorem. Lactea hæc aqua postquam friguisset, ad ebullitionem reducta, nil coaguli exhibuit, lacteum servavit colorem. Ut neutiquam duo hæc sibi consimilia sint omni dote; quemadmodum imprudenter quandoque pronunciamus.

Redea-

Redeamus ad contenta sanguinis. Sanguinem alium ex brachio, alium ex pede effluentem, in aquam ad 100. gradus thermometro imposito calentem, excepi. Sanguis ille observatur primo hanc aquam æquabili rubedine tingere, si jactus ejus citatus est: refrigeratæ dein aquæ innatat plurimum albescentis pellucidi, glutinosi, fugientis adtactum, manu, aut cochleari vix capiundi; Hæc si brevi a Venæ sectione rem explores. Si verò per 8. 10. horas aqua illa post Venæ sectionem sine examine reponatur, revoceturque ad examen, habebit nonnunquam parum illius pellucidi glutinosi, sed multo solidius, colore fuscum, facilius capiendum.

Hoc contentum quo scirem quid esset, pluries illud charta emporetica, linteo suffulta, percolavi: nonnunquam remansit nihil; aliquoties quid pauci, glutinosi, quod exsiccatum furfurum, griseive pulveris instar, in spiritu vini perstitit.

E 4

Mate-

Materies hæc glutinosa, ex aqua adhuc calente, mox a venæ sectione excepta, & vel ramulo, aut lagena, agitata, iteratis experimentis, nihil unquam dedit membranosi. Si experimentum instituis longe post venæ sectionem, ubi aliquoties contenta materies solidior adparet, est tamen idem experimenti effectus.

Hæc porro solidior materies, ab ea, quæ ex calente adhuc aqua eximitur, differt in eo, quod percolata plus relinquat materiæ glutinosæ fusæ. Hanc superstitem a percolatione materiem per horam agitati lagena, visurus num membranam daret? Nequaquam; agitatio illa materiem modo ex fusco reddidit rubicundio rem.

Percolata omnium horum experimentorum aqua rubella est, & mucosi quid in fundo habet. Bidui spatio omne id mucosum fere evanescit in aqua.

Experimenta hæc sæpius, & in Phlogistico sanguine, & in sano, capta sunt.

Gelatum

Gelatum ergo illud, quod in aqua calida a misso sanguine colligitur, neque materies factitiæ membranæ est, ut mox ostendi, neque etiam est crustæ phlogisticæ materia. Est enim gelatum hoc in quavis aqua, in quam calentem sanguis sive ex brachio, influxerit. Saltem si esset crustæ materies, ii, quibus neque a morbo, neque a gravitate, neque a diathesi, crusta adesset, gelato carerent.

Quam inepte igitur inde concluditur Venæ sectionis institutæ urgens necessitas! Phlegmatisque sive phlogistici, sive mucosi, abundantia!

Sanguis frigidam in aquam ex brachio impetuosè infiliens, aquam lentius, pauloque aliter, tingit, quam qui in calidam: verum idem dat, quod supra, gelatum. Id porro eodem, quo prius, modo exploratum, eadem phænomena dedit.

De Crusta phlogistica in transitu nonnihil dictum, sed curatius ea meretur examen.

Constitit I. pleuriticæ crustas aqua pura, aqua nitrosa, pènitus dissolvi.

2. Constitit, Crustam haud ab ea generari materie, quæ a calente sanguine evaporetur; aperto enim vase Crustæ formantur.

3. Crusta talis aliquando adest confimilis coloris, duritiei, crassitiei quolibet in vase.

4. Sæpe crusta minor ad finem; ad finem non raro crusta major.

5. Nonnunquam sanguis initio febris acutæ, aut etiam topicæ inflammationis, missus, crusta caret: habetque eandem aut in altera, aut in tertia, aut in quarta, Venæ sectione.

6. Imo in morbis maxime inflammatoriis, in nullo sanguine, quotiescumque missus, aliquoties crusta ulla est.

7. Haud insolitum, ut etiam densa adsit crusta in quovis sanguine, in quovis vasculo;

vasculo; quater, quinquies, vena licet tusa.

8. Certissimis experimentis confitit, haud universaliter veram esse sententiam, qua crusta eo densior credatur, quo major sanguinis rapidiorque fluor, & contra. Vidimus haud infrequenter qui guttatim fluxisset, densiorem dare crustam eo, qui rapidius.

9. Neque certior est regula flatuens magnitudinem crustæ gradatim minui, augerive. Pluries vidimus eandem densam, duramque, in vasculo primo, nullam in altero, in tertio majorem, paucam in quarto, mucosam in quinto. Uno verbo omnes possibiles crustarum transpositiones variis in ægris contemplati sumus.

10. Quin sæpius uno in vase sanguinem rubrum, atque compactum, sub densa duraque crusta reperimus, alio autem in vase penitus dissolutum; idque eodem in morbo, in variis venæ aperturis vario modo,

modo, citra vel ullam regulam. Una vice primum, & secundum vas, densam gerebat crustam, densumque cruorem; in reliquis omnibus vel crustam semiphlogisticam, semimucosam, vel crustam mucosam penitus, solutumque cruorem: eaque omnia sine ulla lege aut ordine decrefcentia, vel augescencia. Alia vice primus sanguis densissimus, alter dissolutissimus, tertius compactus, & sic porro. Verbo dixerim, phænomena nullum sæpe ordinem, nullam observant regulam. Imo visi sunt ægri, qui ad bonam crisin haud pervenirent, nisi primo dissolutus omnino sanguis de vena exiisset.

Et licet haud perpetuo, tamen non raro idem jactus, idem lumen, calor æqualis, omnia eadem. Nihilominus tanta varietas!

Quotiesne igitur perverse de sanguine crasso, eodemve soluto, ratiocinamur, commentamur? Quam infeliciter ad hæc visa

vifa attenuandi, aut incrassandi, mutamus methodum! Est solutio putrida sanguinis, plena discriminis, mortis sæpe prænuntia. Est solutio quædam bona, & necessaria. Est sanguinis solutio in vase ita apparens, dum mox ante, dum ilico postea, spissus ille, & phlogisticus conspicitur, dumque quævis morbi symptomata summam denuntiant humorum spissitudinem.

II. En adhuc aliud! sanguis ex homine, continua putrida febre detento, omnibus signis cruditatis ad quartum usque diem conspicuis, bis missus, hæc dedit Phænomena: Utriusque sectionis sanguis in pluribus vasis exceptus, crusta quidem tectus fuit, verum eadem dissimilique cruore, citra vel minimum dissimilitudinis ordinem ratione vasculorum. Sumsi utriusque missionis ultimum vasculum, ad accuratius examen. Pellem supernam uno in vase cultello prudentem separavi: separata ea, mox medio prope placentæ loco deprehendi-

prehendimus aquam limpidam, sub eaque pelliculam aliam: hærente sic fero illo in sacco, binis firmis pellibus conflato. Cum infima pelle uno in latere crassa materies, flavaque, & coagulata, cohæret. Sub infima autem illa pellicula rubra invenitur materies; quæ propius examinata, nil nisi rubellum pulverem aquæ inhærentem exhibet. En summam solutionem tum feri a cruore, tum cruoris globulorum a se mutuo!

Limpidum id ex sacco exceptum, in cochleari igni admotum, in scissilem massam coivit, feri veram proinde indolem testatum.

Unicum modo vas secundæ sectionis crustam veram phlogisticam gessit, densamque eandem, & æquabilem; rubram insulam pro more innatam fero: cætera vascula ad densum hunc, solutumve illum, propius, remotiusve, accedebant.

Pars

Pars dissoluti sanguinis, una cum pellicula & fero, in vase vitreo commista, agitata ad modicum ignem, in massam abiit & rubram, & tenacem.

Vasculum vero illud, quod serum in in sacco gerere, & sub inferiore pelle ferum cum pulvere rubro habere ajebam, charta tegebatur, & in examen sequentis diei reponebatur in mensa, quæ hinc fenestram, illinc hypocaustum moderate calidum, haberet. Hoc ipsum vas sequenti mane ad examen revocatum, exhibuit nobis densissimam, ad fundum vasis usque, Crustam.

Cernimus itaque, quomodo dissolutus ille sanguis, cum fero ac pelliculis suis, tepido loco, in crustam vero phlogisticam mutatus fuerit: sed phænomeni rationem me hucusque ignorare, ingenue fateor. Plura talia oportet observasse ac congeffisse, antequam ausim quidquam super his differere.

Si

Si quis hisce de Cruſta obſervatis omnibus, addat factas obſervationes in ſanguine gravidarum, quæ, alioqui ſanæ, ſanguinem ſibi in prophylaxin mitti curant, inque ſanguine eorum, quibus ex diatheſi cruſta ſanguinem ſemper tegit; fatebitur cruſtæ hujus aliam longe, quam olim habuerat, id eam ſibi naſci. Atque hæc de cruſta fatiſ.

Circa coloris in ſuperficie placentæ mutationes pauca dicenda ſunt. Sanguinem humanum qua parte aëra tangit, rubere, oppoſita nigreſcere; viceque verſa partem inferiorem nigreſcentem, ſi invertatur, iterum rubeſcere, rubeſcentemque nigreſcere, vulgo aſſerunt. Examina vero toties iterata, aliter ut loquar, me coegerunt. Sanguis de vena effluens, exceptus lagena, ac ſubere, emplastroque deſuper, arctiſſime clauſus, ſequenti die in ſuperficie pulcre rubet; etiam ſub ſero, quod in graviore cruore inſulæ ſuperfluit:
tertio

tertio die læta rubedo per pellucidum vas sæpe conspicitur ad medium penetrare cruorem: totum dein nigrescit sensim, dissolvitur, putrescit.

Sanguis vasculis exceptus, superius rubens, si serum abjicitur, & insula invertitur, ultra non rubet, sed nigrescit penitus. In graviore sanguine, fero ad tres lineas supra insulam fluitante, superficies sanguinis tam amœne rutilabat, quam ea, quæ aëre tangebatur immediate. Perque pellucida vascula rubedo observatur non raro totum insulæ ambitum cingere, ad majorem ejus partem, imo ad fundum usque. In genere id manifesto patuit, quod inversa insula sæpe ex nigra rubescat, sæpe maneat nigra. Ergo nulla regula firma. Ergo ratiocinia inde deducta cadunt.

Visurus quid varia sanguini affusa in eo generarent, mense Aprili, fano sanguini, ad unc. x. misso, unico vase excepto, calenti quidem, sed leviter coire inchoanti,

F

adje-

adjeci uncias duas boni aceti vini; Alteri sanguini simili, spiritum nitri acidi, sive fortis; Tertio, spiritum falis acidum; Quarto, spiritum falis ammoniaci; Quinto, spiritum C. C. fuccinatum.

Acetum nunquam vel leviter lactescens reddit serum, nec coagulat; spir. falis ammoniaci nonnihil ejus superficiem lactescentem reddit, sed non coagulat serum; reliqui spiritus in firmam massam serum ducunt: sed hi tamen omnes quinque liquores mutant insulam in massam tenacem, sensim ita indurescentem, ut jam in pixide lignea, non picta, siccas illas massas, nigro carboni similes, ultra sesqui annum fervem. Aceti, & Spiritus C. C., odor omnium diutissime massulis inhæsit. Unde neque hinc in Alcalinis antidotus peculiaris quærenda contra putredinem; nam & acida, & neutra, idem præstant. Præservant indurando has massas, & non peculiari contra putredinem dote.

Ex

Ex omnibus concludo 1. Necessitatem experimentorum iterandorum inevitabilem esse. Quum enim experimenta aliorum, ceu data, assumere consuevimus, iisque demum superstruere, addereque nova, pergitur; non infrequenter totum corrumpitur, si vel minimum fuerit in prioribus erratum. Pluries, fateor, & experimentis me falsum esse, & falsa conclusisse: dumque eadem posthac sæpius repeterem, agnovisse errorem, didicisseque quam in parte experimentum claudicaret.

2. Longe exiliorem nostri vitalis Laticis nos habere notitiam, quam vulgo credamus. Præstare tamen ut vere dicamus, quid sanguis non sit; quam ut, quid sit, falso statuamus.

3. Indefessis experimentis Naturam defatigandam esse, ut suis sese de latebris prodant. Quem in finem sequenti cursu Academico tum evidentiora proferendi,

F 2

tum

tum ex prolatis argumentandi, occasio nulla negligetur.

CAPVT VII.

Quædam Anatomica.

Præmittam ea, quæ cum mox prægressis quodammodo connectuntur. 1°. Homo 47. annorum in *Paraphrenitide* prorsum neglectus, quarto demum morbi die ad nos affertur. Quia omni artis ope caruerat, omniaque in morbo penitus cruda erant, ter eodem die missus ipsi sanguis fuit, semper, ubique, phlogisticus. Balnea, fomenta enemata, potusque diluentes, attenuantes, saponacei, profuere nihil. Accessit pro more *Rifus Suardonicus*, & quinto die mors.

Diaphragma universum, maxime prope ejus capita, tum inflammatum fuit, tum hinc inde gangrænosum. Flava, crassa, tenax materies, Pulmones affligebat ad membranam, quæ *Costas*, & Diaphragma,

ma, & Pericardium, ambit. Solventes hanc materiem, deprehendimus eam, ut ovum ovo, similem esse colore, ac tenacitate, Sanguini phlogistico, crustam suam formare inchoanti.

2. Comparaveram mihi cadaver septennis puellæ, septimo *Pleuritidis* die extinctæ, cui, ut Cap. II. monui, Empiricus in morbi principio dederat Emeticum, dein pulverem pleuriticum, &c. Ut in priori casu, ita & hic, crusta flava, priore densior, affligebat adeo Pulmonem ad Pleuram, Jugulum, Diaphragma, Pericardium, ut ne unica quidem plaga libera superesset. Plura talia vidi in cadaveribus. Exempla apud *Hildanum* Cent. 2. Obs. 27. apud *Bonetum*, in sepulcr. Tom. I. pag. 603. 624. 626. apud *Heurnium* de morb. pect. Cap. 6. eadem innuere videntur.

Nunquid hæc crusta est transsudans, lethalibus in angustiiis, phlogistica sanguinis materies, per relaxata ultima vasculorum

exhalantium oscula, e quibus, vigente fanitate, ros exhalat? Quod alioqui, secundis ægri rebus, forma sputorum prodit? Quale quid etiam in Gravedine mucosa narium fauciumque membrana exhibet?

An hæc eadem illa materies, quæ citra vel minimam Pulmonis aut inflammationem aut vomicam, sputi purulenti instar excernitur; vel integro pulmone cessans, vel Hæctica dispositione inducta hominem demum necans? An ideo intelligitur cur horum hominum, qui tanta in vita sputaverant, pulo reperiatur a morte integer? *Christophori Benneti Theatrum ac Vestibulum Tabidorum* sic intelligeretur,

Ejusmodi corpora olim lustrans, reperi aliquoties idem quod *Bennetus*. Etiam casus ejusmodi hoc in Nosocomio Auditoribus demonstravi.

3. Meminere namque illi, Miserrimam me sceminam huc induxisse, ut in suo ineluctabili fato, quod summa, qua erat, inopia, cala

calamitate cresceret, hic blandius foveretur, & miro sui spectaculo nobis saltem a morte prodesset. Præter insuperabilem valetudinem, de qua postea, Phthisi pulmonali tanta laborabat, ut similem spatio 22. annorum non viderim, quæ sputa flavâ, subviridia, crassa, magna, aquæ falsæ ilico petentia fundum, copiosius ejiceret. Mensis spatio apud nos degens, die noctuque, in mortem usque, sputare perrexit. Consumptos fere Pulmones suspicatus, quale quid etiam in cadaveribus observaveram, demonstravi Auditoribus Pulmonem quidem, sinistro Thoracis in cavo Pericardio adhærentem, Pleuræque, verum, ea cohæsiōne separata, pulmones-totos non collabentes, sed velutifungosos; &, quomodocumque examinarentur ac transscinderentur, ne vel guttulam puris, vel vomicarum vel vestigia, exhibentes.

4. *Hydropicum* ad nos duxerunt ut illum curaremus Paracentesi. Quum præ-

ter Hydropem, etiam sputorum qualitate ac quantitate, a longo die videretur Phthificus, ac plane Hecticus esse, Paracetesin negavi tuto posse fieri. Quin & quarto ab illinc die efflavit animam. In Pulmonibus ad minima frustula examinatis, ne vel minima quidem aut Vomicæ, aut Puris vestigia cernere licuit. In incisa Trachæa modo quid puris repertum, quemadmodum & in fœmina N. 3. descripta.

Itaque Phthifeos pulmonalis ita dictæ, aut saltem ita nobis adparentis, datur origo duplex. An hanc ob causam vulgo ajunt Pulmonem, quantumvis consumtum, omnino recrefcere? Eoquod viderint eundem eorum in Cadaveribus integrum & illæsum, qui quondam vera Phthifi laborare visi, postmodum sani vixissent, vegetique?

Quum Pleuritis, Peripneumonia, Paraphrenitis, imo aliquando Febris Ardens, per sputa evacuent sese; prætereaque in

Puo-

Puogenia multa explicatu difficilima occurrant, operæ pretium foret maturo examine originem puris in genere, secundum huiusmodi observata, perpendere. Nam latet in eo quidquam non erutum fatis, non fatis explicatum. Plurimis experimentis & observatis indigeo antequam auisim quid certi statuere. Sed hisce suffultus, audebo deinceps *Dissertationis de pure periculum* experiri.

5. *Uteri, Vaginæ prolapsus*, ut difficulter dijudicandos apud probatos Autores, ita & propria experientia didicimus. Varia exempla se nobis obtulere; unum, quod maxime evincat, enarrabo.

Fæmina 35. annos nata, narravit nobis hanc sui historiam. Annis abhinc ferme 17. gravem farcinam humeris gestans, & in glaciem prolapsa, elabi sibi quidquam percepit ad pudenda. Id quod nunc deterius, nunc melius, demum alio simili lapsu, quarto deinde anno contingente,

peffime crevit : ita quidem ut duo diverfa corpora extra vaginam propendentia experiretur ; durum alterum ovo columbino magnitudine par , alterum & mollius , & mole minus : una cum ingenti dolore ac murmure ab umbilico deorfum tendente , & in ipfo corpore majore propendente percepto. Chirurgus triduo partes emolliens , easdem intropreffit ; retropreffas vero bona ligatura , aut fotu , fumoque roborante , firmare neglexit. Unde per integros quatuor annos continuo prolabantur , ac mole augefcabant. Eratque majoris corporis in fastigio foramen , os uterinum æmulans , ac menses debito tempore dimittens. Urina juxta hoc corpus effluebat , fub illo corpore minore anteriore.

Postmodum infolitum quid circa vaginam anteriorem adparuit , origine clitoride altius , ifchuriam faciens. Sequitur inflammatio dolentiffima , & puris dein effluxus. Urina retenta tunc vi profiliit ,
una

una cum calculo, pisum magnitudine æquante. Sesquialtero deinceps anno, post enormes cruciatus alterum calculum, eodem loco fixum, eduxit digitis ipsa suis.

At vero hunc ultimum calculum mox fequebatur parvus ruber tumor, ceu vesica esset, quæ quiescente illa atque calente, mollis erat; frigescente autem ea, vel movente se, indurescebat. Dum hæc veluti vesica collapsa erat, Urinam animadvertit effluere sibi; si vero tumidior illa, ac durior erat, urinam non nisi guttatim extillare. Malorum cumulo accessit Intestini Recti prolapsus.

Hæc ipsa referente, & iterato confirmante. Examinavimus omni cum cura utrumque hunc de vulva propendentem tumorem, sæpiusque instituto examine, definire certi quidquam non potuimus. Invenimus ut illa retulerat, duo corpora elapsa vulvæ: alterum magnum crassum durum
cujus

cujus longitudinis diameter trium, latitudinis duorum cum dimidio pollicum esset: alterum minus, molle, aliquando collapsum, prope, & ut barbare dicam, immediate, ad anteriora pudendorum situm, hærensque in sinu, qui in corpore majore excavatus esset, vix pollicis diametrum habens. Ex illo sinu post hoc corpus minus, effluebat urina. Aderatque ut supra monui, in summitate ejus veluti os quoddam oblongius, quo menses semper effluxisse foemina observaverat. Hæc eadem illa, quam N. 3. dixi enormem illam puris expuisse copiam. Summi laboris fuit partes a Gangræna præservare. Nosocomii per mensem incola moritur.

In cadavere ventriculus mole ingens, ad umbilicum usque descendit, indeque rearsurgens Pylorum formavit. Cæci faccus ferme in pelvi. Intestina tenuia examinantium digitum ducebant, continuatione sua, in corpus istud magnum, propendens de
puden-

pu-
dendis; quod bursæ instar Intestinorum
tenuium portionem, prætereaque rubel-
lam aquam, continebat.

Ligamenta falso dicta rotunda, Ovaria,
Tubæ, Fimbriæ, Uterus, loco erant suo.
Vesica Urinaria desiderabatur. Digitus
secundum interiora fynchondroseos ossium
pubis ducebatur in cavum extra cor-
pus, quod ipsum illud, quod antea cor-
pus prolapsum minus vocabamus. Peri-
toneum a pondere superincumbentium,
duos in faccos formabatur, quorum alter
internam superficiem corporis majoris, alter
minoris, succinxit. In eodem corpore
majore, a parte exteriori, eademque
anteriori, ac superiori, cavitas erat,
quæ corpus minus, ceu finu quodam,
apte exciperet. Ureteres utrinque se-
midigiti amplitudinem habentes, injecto
lacte visi sunt in infima illa cavi-
tate, sive finu, sub corpore minore,
exire. In pelvi si quis peritotoneum sur-
sum

sum traheret, corpus quidem minus illud in pelvim trahebat, sed minime locum quo ureteres exire, effluente lacte, animadverſi fuerant.

Ex omnibus patuit violenta, eaque repetita extenſione, ac veluti dilaceratione partium, prolapſum, non uteri, ut patuit, ſed vaginae, natum eſſe. Conſtat ex enarratis, cum ſœmina ſecundo prolaberetur, dolorem ingentem; validumque, ac veluti dilacerantem, ſtrepitum, indicaffe: quod vagina a ſua cum vicinis, & potiſſimum cum Recto inteſtino, adhæſione divelleretur; unde & inteſtini ejusdem ſequens poſthac prolapſus facile intelligitur. Ex obſervatis in cadavere liquet non Veficæ, ſed Renibus, calculoſam diatheſin adſcribendam eſſe; quum ex Rene tres adhuc calculos exemerimus: tamen violentam ultimi calculi eductionem effeciſſe, ut veficæ, ejusdemque inverſæ, prolapſus integer fieret. Compreſſione veficæ prolapſæ,

lapsæ, urinæque post illam acrimonia, natum esse finum in prolapsa vagina. Vesicæ prolapsæ inversæ partem produxisse id, quod vocavimus corpus minus; portionem vero ejus majorem complicatam hæsisse in præmemorato sinu corporis majoris, ut ex exeuntibus ibidem ureterum extremitatibus constat.

Erat igitur 1. Hernia intestinalis, incumbens in prolapsam vaginam. 2do. Prolapsus vesicæ urinariæ, inversæ, maximam partem collapsæ, portione parva tumentis. 3^{tio}. Prolapsus Intestini recti.

Attamen figura prolapsi cerporis rotundior, & leviter acuminata, & oris formam gerens, perque illud catamenia dimittens, prolapsum uterum perfecte mentiebatur: quale quid & in aliis pudendorum prolapsibus observavimus.

Quum nunc ejusmodi casus centies occurrant Practicis, & sæpe lites natæ, Uterine, an vaginæ prolapsus sint? non nisi, mor-

morte iudice, dirimantur; præstiterit nulla bella medica fovere, sed suam cuique sententiam integram relinquere, suspendereque suam.

6. Notabilia aliquot ac plane horrenda exempla habuimus *Neglectæ Inflammationis Lumborum, Crurum, Coxarum*: quam aut Arthritidem, aut Rheumaticam Lumbaginem, Artifices salutarant: Dum pure exesi animam propemodum agerent, suscepimus illos, conspeximusque in Cadaveribus ossa femoris, vertebraeque lumborum ab acri pure corruptas & cariosas: imo pus sibi viam pandisse a femore, per foramen ovale secundum arteriam, venamque, ac nervum, ibidem reperiundum; pelvim implevisse; erossisse carnes secundum Lumborum vertebrae; & supra musculos dorsi, scapulasque, puris ingentia formasse pulvinaria. Unde neglectu distinctionis causarum, in harum partium affectibus, nihil calamitosius.

7. *Susceptionis Intestinorum* casum quoque adferam. Puella 10. vel 11. annorum perpetua Cephalæa laborans, vermium quoque in Intestinis latentium signa habuit. Purgantia & Antihelminthica optimus Medicus dederat, quæ alvum solverunt quidem, sed, uti nec cœtera Artis auxilia, profuerunt. Expiravit.

In Cranio Polypus inventus est, occupans finum falciformem, quæque in illum ex Encephalo sanguinem revehant, venas. Ceciderat nempe misella quadriennis facie in lapidem, eoque ex casu nasum frontemque complanatam gessit. Hinc Cephalæa, Polypus.

In Intestino ilio duæ erant susceptiones, quarum quam maxime notanda prior. Pars superior suscipiebatur ab inferiore; suscipiens autem portio & tumidior, & inæqualiter dura erat. Percissa ea ac reclinata, suscepta portio semidigitum longa adparuit, sed cincta contortaque a quinque lumbrici

G

cis

cis teretibus. His lumbricis devolutis, portio suscepta veluti strias, a constringentibus vermibus insculptas, exhibuit; corrugataque vehementer, videbatur multo longius extendenda, nisi in academicas demonstrationes eam ita fervare animus fuisset. Vermes pollices 4. 5. longi erant

Mira sane & portenti quid habens difformitas est, quum eruditissimus Medicus, *Leopoldus Erndl*, qui puellæ curæ ultimo tempore præfuit, mihiq; hæc intestina possidendi copiam fecit, Puellam ad finem usque Ilei symptomatibus immunem, alvoque gaudentem, invenerit. Videntur Intestinis convulsiones sub mortem adfuisse, indeque natæ susceptiones: vermes dein se circum hanc susceptam partem circumvoluisse.

8. Ex variis, quæ in *Calculosis* observavimus, unum feligam. Adolescens undecim annorum, a prima infantia calculi symptomata passus, ad nos adfertur. Intra

tra paucos dies cum acerbis doloribus, ischuria, tenesmo, ac tandem apoplectico somno, convulsionibusque, moritur.

In Cadavere ventriculus tum inflammatus ita, ut hinc inde inciperet gangrænescere, tum etiam vehementer expansus. Processus vermicularis cum Funiculo spermatico dextro firmiter concretus, accretus dein tum Intestino Recto anteriori, tum Vesicæ posticæ. Rectum erat & cum processu vermiculari, & cum vesica postica, unitum. Ureter sinister unitus cum sui lateris arteria Iliaca. Vesicam inter Rectumque faccus cavus, gangrænosus, nigro muco plenus repertus est. In eumque foramen patuit ex vesica urinaria: quin ipsum Rectum foramine pertusum, quod parvum quidem rotundumque erat, ac remotum ab eo quod in vesica, & in Recti cavum patulum. Omnia ad anum maxime inflammata. Renes monstruosæ magnitudinis ambo, at calculorum expertes:

Pelves enormes duos pollices , Papillæ singulæ pollicem & ultra , digitum Ureteres , capiebant. Erantque hi ultimi & loco pulsi , & Intestinorum more convoluti , & robusta membrana cellulosa circumquaque accreti & concreti ; figura convoluta discrepantes , in vesicam more solito patuli. Vesica vero tres lineas crassa parte postica perforata , Calculum oblongum , asperum , ponderis binarum fere unciarum , arctissime comprehendebat.

Ischuria spuria adolescentem e medio sustulit. A longo tamen tempore hæc in Renibus , & Ureteribus , Dispositio nata videtur ; Dysuria , ac Stranguria fere perpetuis , id demonstrantibus. Ad ultimum tamen quum sensim parcior urina prodiit , ureteres , pelvis , papillæque , ita videntur ab urina extensæ fuisse , ut fistulæ Belinianæ penitus comprimerentur : utque compressi hi urinam ultra a sanguine non exciperent. Hinc sanguis mansit suo oneratus

ratus acri, & communibus Ischuria symptomatibus extinxit puerum.

An forsitan Vesicam explorans Catheter tum vesicam perforavit, tum Rectum?

Vix videtur: 1° quia Catheter obtusus. 2do. Quia immobilis hæsit, vertendi se impos. 3^{tio}. Quia & tres lineas crassa Vesica erat, & simul dura. 4. Quia Vesicæ foramen non respondebat ei, quod in Recto.

Quare mirari subit undenam hæc foramina? Calculus enim non habuit ibi loci, qua efficeret id, scabritiam. Forsan Calculus lim horizontali circiter situ a Vesica comprehensus, uno extremo suo paulo acuminatiore, rasit, perforavitque illam. Foramen in Recto forte a materiæ, quæ inventa in sacco, acrimonia: & quia jam guttulæ acerrimæ urinæ ex vesica in saccum, atque ex sacco in Rectum fluere poterant, ortos hinc tenesmos esse, podicisque inflammationem, probabile admodum.

G 3

Patuit

Patuit hinc 1. contractissima in vesica calculum difficulter indagari, Cathetere immobili reddito. Vidi id evidenter in alio puero calculoso, quem experti viri Cathetere explorantes, calculi præsentiam mihi negarent. Eadem noctæ infans convulsus moritur. Die postera Chirurgus attulit mihi Vesicam, ita ad inclusum calculum corrugatam, ut vacuum nullum superesset. *Tulpius* Lib. 3. Cap. 6. simile quidem quid habet; sed unciam urinæ prope modum illa vesica capiebat, hæc ambæ nihil.

2. Lithotomiam hisce in casibus vel impossibilem esse, vel inutilem. Impossibilem quidem, quando Artifex in vesicam inducere sua nequit instrumenta: inutilem vero, quia Renum illa, ureterumque, & vesicæ degeneratio, educto quamvis calculo, vix quid sperandum relinquit. Præterquam quod parva illa vesica, longitudine tota fere percissa, ob suam & craftitiam,

fitiem , & duritiem , ægerrime coalitura videtur.

3. Catheterem cum difficultate in vesicam inductum , prudentissime verti oportere , & simulac resistentia notabilis deprehenditur , re infecta , eximi : vi enim illata posse vesicam lædi. Verum iterato tertioque esse repetendum tentamen , ut patefcat utrum Catheteris immobilitas vitio proprio , perennique , vesicæ , an vero Spasmodicæ ejus contractioni , debeatur ? solent quippe viscera cava nos sæpe ludere ; inter multa exempla eo , quod La Motte habet , id demonstrante. Desperatam parturientem ipse cum cum alio Chirurgo derelicturus , ac re infecta abiturus , ultimum adhuc parturientis tentamen instituit. Inveniunt ambo constrictissimum eousque uterum nunc adeo laxum , ut felicem partum intra semihoram expediant.

CAPVT VIII.

De vi Electrica.

A Menſe Decembri 1755. ad Septem-
brim 1756. *vigintiſquatuor homines*
ad *Machinam Electricam* noſtram adhibiti
ſunt.

I. Vir 50. annum agens, latus fini-
ſtrum paralyticus factus, Menſe Aprili
anni 1755. ad nos æſtate media 1756.
adductus eſt. Remedia interna ex claſſe
Neuroticorum Roborantiumque petita,
interpolata purgantibus, varii generis fric-
tiones, cucurbitæ alternis diebus numeroſæ
adplicatæ, rem equidem in melius verte-
rant, non percuraverant. Ad machinam
denique intra 7. ſeptimanarum ſpatium con-
valuit integre.

2. Homo 39. annorum, poſt Arthri-
tidem Paralyſi ſiniſtri lateris cum dolore
affectus, ſummo cum affectarum partium
Marasmo, vi medicamentorum ingenti
uſus

usus erat, Balneoque Badensi, ad 34. vices, citra vel nimium levamen. Bimefri spatio ad Machinam electricam sanitati integræ restitutus est, crure tamen adhuc subclaudicante; verum ob id pauculum ultra ad machinam redire recusavit.

3. Fæmina 48. annorum, ab octo retro annis ex Puerperio, in quo illam vehemens terror de occiso marito invaserat, primo pedibus resoluta; dein pedibus restitutis, utroque brachio paralytico, lividoque eodem, & frigido, & insensibili pene, laboravit. Trium mensium spatio ad machinam adplicata, brachia calida, agilia quamvis in partem, digitosque mobiles, habuit. Sed necdum penitus vis restituta digitis firmitus aliquid tenendi. In summa id obtinendi spe neglexit redire.

4. Puella 14. annos nata, tribus elapsis abhinc annis, achoribus, aut favis, in capite laborans, externo quopiam curatur unguento. Mox colli induruere glandæ

dulæ, iisque restitutis tumor sub mento ingens comparuit, quem Agyrta dispulit aurea sua dicta aqua; paucisque postea diebus toto sinistro latere facta paralytica est. Per menses $3\frac{1}{2}$ ad machinam electricam penitus convaluit, solis manus digitis necdum alacrius se moventibus: quod pauculum labore huc redeundi indignum censuit.

Notandum hic sub ipsa Machinæ operatione Achoras rediisse: hisce igitur regressis, an vi electricæ, cura adscribenda?

Utrique; sed vi Electricæ magis: Levamen quippe ingens, vel ante regressos Achoras, percepit.

5. Novem annorum puellam, cui post Variolas, Morbillosque, primo tussis frequens, deinde sputum purulentum aderat, sputumque demum plane cessabat; Chorea *S. Viti*prehendit, sinistro potissimum brachio, pedeque, ac diversimoda faciei convulsio. Bimestri spatio adhibita vi electrica,

ca,

ca, pustulæ copiosæ, æque turpiter crustosæ, brachium & crus cingunt. Interpolatis purgantibus perfecta salus rediit.

6. Puella nata 13. annos adversus eandem, sed graviorem, Choream *S. Viti*, a septem retro mensibus, varia, eaque optima, auxilia artis, incassum adhibet. Ad machinam nostram sesqui mensis spatio integre curatur; nonnullam in membris gravitatem aliquoties experta: quam flocificiens non rediit.

7. Vir quem alebat scribundi peritia, a binis retro annis, post Arthritidem vagam, fiebat paralyticus; ita ut ægerrime pedibus uteretur, ultraque calamum ducere non posset, & infantis instar esset alendus. Sesqui mensis spatio ad Machinam ita convaluit, ut & bene ambulare, & vicium iterum sibi calamo comparare, scriba potuerit.

8. Puellæ 14. annorum, ignota de causa sinistra manus ingravescit, tumescit, livescit,

livefcit, digitique firmiter in pugnum contrahuntur, & lævum pedem *S. Viti* chorea invadit. Per menfem ad Machinam integre propemodum curata, non rediit.

9. Puella nata 12. annos, caufa latente parentes, incœpit balbutire, oculos vagabunde- horrendæque verfare, continuo agitare labia, terrificos motus faciei mufculis exercere, nunc exerere linguam, nunc eandem intra os convolvere, cæterum *Choream S. Viti* artubus perfecte æmulari; Dæmone obfefa, his de caufis, credita. Cautelis primo adhibitis, quæ, num fubdola fucum parentibus faceret? manifeftarent, ad machinam adhibebatur. Spatio feptem feptimanarum tam perfecte curata eft, quam quæ perfectiffime.

10. In morbo pectoris fœmina 23. annorum, alio in Noſocomio degens, tremore totius corporis affecta eft. Datis remediis manus minus, pedes femper peffime tremuerunt. Intra 16. dies omnis ille
tremor

tremor ad machinam nostram perfectissime est curatus.

Sex fuere homines, qui ad virtutem electricam ab initio quidquam lucrarentur, sed postmodum (vel quod tardius emendarentur, vel quod cum invidia expeditionem aliorum salutem contuerentur, vel quod sui plane negligentes essent, quale ineptorum hominum genus ubique reperire est) solito rarius, demum vix, tandem non ultra, ad nos accesserint.

Tres fuere, qui perfecta amaurosi laborantes, etiam experiundi gratia ad machinam adhiberentur. Oculis omnes doluere. Per aliquot dies absisterent, tumque redirent, hortatus sum. Verum aut doloris forte pertæsi, aut assueti miseriis, non redierunt.

Fuerunt unus alterve, qui initio non-nihil, deinceps nihil omnino a paralyssi emendarentur. Quippe videntur in his canales minimi ita & concreti, ut eosdem
vis

vis Electrica ultra pervios efficere non possit; interea dum quosdam, minus coalitos, usui restituat.

Quidam adhuc adsunt, quorum alii lucrantur, aliorum necdum determinare fortem licet. Surdus a tenera infantia juvenis trium mensium spatio nihil adhuc lucratur; verum cum Lipsienses Eruditi curam ejusmodi post 7. mensium labores peractam narrent, pergimus.

Problema hisce subungere liceat. Si Paralyfis, vel Chorea *S. Viti*, omnes haud afficit artus, verum alterutrum modo brachium aut crus; cur laevam potius, quam dextram corporis partem, occupet? In recensitis decem casibus, unicus modo dextri est lateris; in cæteris, hic non recensitis, plerique omnes sinistram latum sunt resoluti. Dumque adnotata mea practica revolve, videor dudum idem observasse. Facileque crediderim, si annosior quisque Medicus præterita sua sive ex scriptis, si

ve-

ve ex memoria, refricet; rem quoque eandem illum deprehensurum esse. Quid causæ horum?

CAPUT IX.

De Variis.

Circa *Lithiasin* varia experimenta edimus aqua calcis, vario modo, solaque, vel & cum additis, adhibita; uva ursina; &c. Eoque alacrius, ac fidentius, hæc experimenta prosequimur, quod calculus humanus, binarum ferme unciarum pondere, in aqua calcis sæpissime renovata, trium mensium spatio a me positus, potiore sui parte penitus friabilis est factus: argumento quod calculus humanus, eo est in liquore dissolubilis, qui ab homine copiosus cum fidentia bibatur. Est & Endemium malum in *Austria*, *Styria*, *Croatia*, *Tirol*, &c. ut Glandula Thymus, Parotides

tides, cæteræque in collo, tumoribus infestentur maximis, & durissimis, & pertinacibus, & non raro malignis. Horum in curam varia tentamus, videmurque profuturi, etiam in pertinacissimis, quæ diu varia artis molimina elusissent. Verum a paucioribus experimentis necdum concludimus firmi quidquam: pluribus vero, iisdemque certissimis, deinde gavisi si fuerimus, ea cum publico communicaturi erimus.

Mercurii sublimati cum spiritu frumenti usum, quem ab ILLUSTRISSIMO PRÆSIDE, una cum pluribus aliis egregiis remediis, didici, audax laudare ac commendare ausim in Lue Venerea, in desperatissimis hujus tyrannici morbi reliquiis, ad Oculos, ad Vescicam, ad Urethram, ad Fauces, &, specie Arthritidis, aut Immobilitatis, ad Articulos. Imo ejusdem remedii diuturnus usus penitus in pluribus percuravit corneam, quæ post diras, diuturnasque, inflammationes, ex causa venerea

nerea, citrave eandem, opaca facta, nullis aliis remediis cesserat: cum hoc spiritu de nocte saltem, si de die fieri id non posset, impositis Oculo facculis, cum floribus discutientibus, vino incoctis.

Sunt plura alia, quæ certis in casibus exploramus, quarum rationem, cum nil nisi in commune bonum facimus, posthac reddituri sumus.

Unicum modo est, quod minime reticeam. *Fumus Tabaci* in Ileo, in Hernia incarcerata, summas, in arte meretur laudes: verum quibus instrumentis in Intestina impellatur, ea necdum penitus satisfaciunt. Jam bina possidemus instrumenta, quorum alterum Follis fabrilis formam habeat, alterum communis ad clyisma syphonis. Hoc ultimum præstantissimum est, quod ILLUSTRISSIMVS PRÆSES, cum optimo Physico, aptoque ad omnia Mechanico, Reverendo Abbate *Massie*, excogitavit. Utrumque suppeditat uno momento.

H

men-

mento copiam fumi incredibilem, eundemque vi ingenti in intestina projicit. Curam habeo ut plura ejusmodi conficiantur, ne Medici ac Chirurghi tanto invento careant Fœminam annosam, ut & juvenem, utrosque ab incarcerata Hernia, adversus omnia rebeli, pene enectos, hoc nostrum instrumentum mortis faucibus eripuit, intraque pauca minuta restituit fanitati.

Infitionis variolarum effectus alia occasione communicare potero.

De *Colica Pictonum* hic quoque nonnulla observata communicanda forent; sed hanc ipsam duodecim ab hinc annis peculiari Dissertatione aggressus, nunc iteratis plurimis experimentis & observationibus, Tractatu elaboratiore, describere conabor, in quo sane & multa mutantur, addanturque plura, necesse est. Interim id præfari ausim, hoc diro in morbo Olei, pinguiumque, nunquam pœnitendum usum esse. Manifesto exemplo id didici in Fodinis

dinis Ducatis *Styriæ*. Quod Paralyfis, & Colica dicta *Pictaviensis*, magnam fossorum vim quotannis sternat, suo ingenti cum damno experti sunt Domini Fodinarum. Id quod minime miratus fui, fodinas Plumbi, Arsenici, Argentique, usque in abditissimos earundem recessus, perscrutatus. Domina Fodinæ, mihi de Fossorum morbis, ac de Colica potissimum sciscitanti, regessit, se hanc a triennio penitus ignorare, ex quo Empiricus sibi id consilii dedisset, ut Fossores *prima luce, suos auspicaturi labores, Lardum cum atro pane præsumerent*. Accessit qui horum hominum curæ duodecim ab annis præfuerat, doctissimus Græcii Medicus *Mensurati*, hæc omnia amplo sermone confirmans.

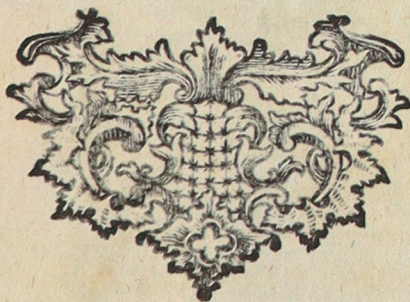
Profecto quandoquidem Venena multa ac Contagia, deglutiendo potius, quam inspirando, nobiscum communicantur, sicque primas vias primo infestant; jentaculum tale, difficulter digerendum, invi-

scandis venenatis particulis est aptissimum; Prandiumque, quod ex lardo, aut pingui carne bubula, ipsis quotidie adornatur, eundem ipsis effectum pomeridiano tempore præstat. Unde quid epotum sæpius oleum, & frequentissima Enemata ex oleo parata, in Colica *Piætomum* efficiant, vix nisi expertus crediderit. Estque Olei, butyri, pinguisque juris, cum multo pane usus, optima Prophylaxis opificibus illis, qui metallis præparandis, miscendis, adplicandis, victum quæritent: ita ut nunquam vacuo cum ventriculo, sed munito similibus, suis sese accingant laboribus.

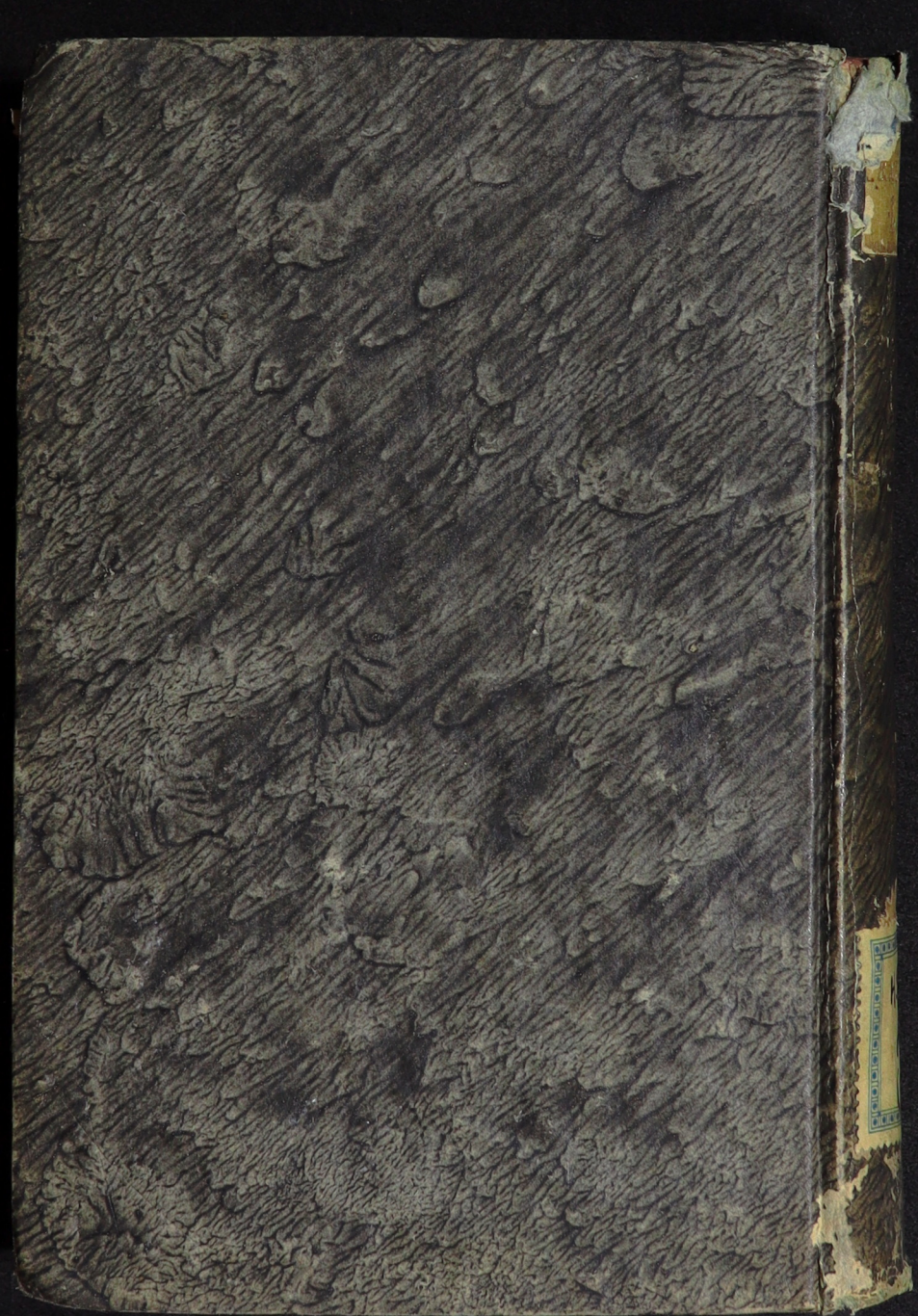
Verum, ne longus sim, manum de tabula. Enarraturus enim alioquin Operationes Chirurgicas varias, interque easdem tum graves, tum fortunatas, quas nostro in Nosocomio perfecerint, Clariss. Vir *Josephus Faus*, AVGVSTISSIMÆ Chirurgus, ac Chirurgiæ in hac Alma Universitate

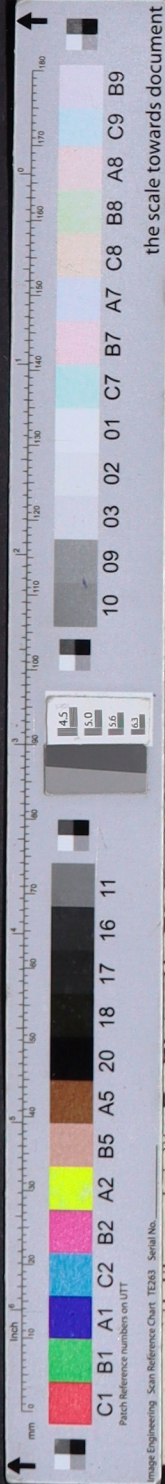
tate Professor ; Doctissimus *Palluci* AV-
GVSTISSIMI IMPERATORIS Chi-
rurgus; tum & expertus *Leber*, Nosoco-
mii civici Chirurgus dexterrimus; has,
inquam, enarraturus, Historiæ Nosoco-
mii, quam brevem esse deceat, limites
transilirem: quamobrem, hoc saltem
tempore, hisce, enarrandis
superfedebo.

F I N I S.

MANO.

63

nescereque, quan-
quando calida,

Etam *Ruischius* pa-
conquassando ip-
Nunquam pa-
uinis, ut per in-
dice scribitur: qui
vldet ipsum fan-
am serum separa-
atum esse.

equentiore usu di-
tiores, & mole
parare.

um, calentem, to-
i, eamque probe
ravi eodem tempo-
a crassiore, quam,
Olivæ sanguinem,

ex ipso fani homi-
luentem in lagenam.

Obtu-